Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor
Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links
Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Kristiania borger- og realskole.

Aarsberetning

for

skoleaaret 1891—92.

Kristiania.
Det Mallingske bogtrykkeri.
1892.

Kristiania

borger- og realskole

i

skoleaaret 1891—92.

A. Et forsøg i steilskrift. Ved lærer T. O. Gran.
B. Skoleefterretninger. Ved skolens bestyrer.

Kristiania.
Trykt i Det Mallingske bogtrykkeri.
1892.

Indhold.

Side.

A. Et forsøg i steilskrift. Ved lærer T. O. Gran 1

B. Skoleefterretninger:

I. Skolens forstanderskab 13

II. Skolens lærerpersonale 14

III. Disciplenes antal m. m. 17

IV. Fagfordelingen 19

V. Timefordelingen m. m. 21

VI. Undervisningen 23

VII. Examener 39

VIII. Skolepenge. Skolebeneficier 45

IX. Forskjelligt 47

X. Skolens regnskab 81

A.

Et forsøg i steilskrift.

Ved

T. O. Gran,

lærer i skrivning ved Kristiania borger- og realskole.

Paa skriveundervisningens omraade er i den senere tid opstaaet et spørgsmaal, som i særlig grad har tiltrukket sig fagmænds og skolehygienikeres opmerksomhed. Spørgsmaalet gjælder intet mindre, end at den nu brugelige skraatstaaende skoleskrift bør afløses af den opretstaaende eller saakaldte *steilskrift*. Grunden til, at dette krav er reist og stadig vinder tilhængere for sig, er denne, at eleverne under steilskrivningen tvinges til at indtage en rankere og for sundheden langt mere heldbringende stilling, end naar de benytter sig af den almindelige skraaskrift. Navnlig antager man, at den med steilskriften forbundne skrivestilling har evne til at forebygge *nærsynthed* og *rygskjævhed*. Disse og lignende følger af en mere eller mindre feilagtig, tvungen siddestilling paa skolebænken skal i foruroligende grad være tilstede i næsten alle landes skoler og efter sagkyndiges bestemte formening saagodtsom udelukkende hidrøre fra skraaskriftens anvendelse. Dette, mener man ogsaa, bestyrkes ved den erfaring, at jo længere ungdommens fortsatte skolegang udstrækkes gjennem opveksten, des mere fremtrædende skal de nævnte skavanker ved elevernes helbred og kropslige beskaffenhed

være. Men selv i skoler med kortere skoletid for eleverne skal skraaskriften ikke ustraffet lade sig anvende. Særlig fare formenes hjemmearbeiderne at medføre, fordi disse som oftest bliver udført uden kyndigt tilsyn og tillige vel ikke saa sjelden under uheldige forholde forøvrigt, særlig hvad siddeplads og lysforholde angaar.

Disse faktiske misligheder har man tid efter anden gjort mange velmente, men, som det lader til, for det meste frugtesløse forsøg paa at komme bort fra. Man har laget bedre og bedre skolebænke, givet love og regler for pennehold, skrivestilling og penneføring og gjort fagets saavel kunstneriske som hygieniske side til gjenstand for opmerksomhed og undersøgelse. Skrivetimen ansees nu som regel ikke længere for at være et passende «appendix» til en lærers øvrige læsetimer eller som nogen «hviletime», men som en for den indsigtsfulde og samvittighedsfulde skrivelærer ligesaa streng — om ikke strengere — arbeidstime som nogen anden skoletime — de enkelte efterliggere, der ved hjælp af trykte forskriftsbøger endnu driver sin «skriveundervisning» som et blot og bart *kopieringsarbeide*, selvfølgelig undtaget. Og dog er man ikke paa langt nær naaet saa langt, som skolehygienikerne — og det vistnok med fuld ret — forlanger. Man har i det høieste kunnet drive det til, at eleverne under særlig skarp opsigt indtager en *nogenlunde rigtig kropsstilling*, men ikke til fuldt ud at overvinde de vanskeligheder, som skraaskrivningen bereder eleverne med hensyn til *synsevnens* rigtige og naturlige brug. Under skraaskrivningen maa nemlig skrivebogen lægges paa skraa opad mod høire, saa bogstavernes nedtræk danner omtrent en ret vinkel med forreste bordkant. Dette har til følge, at eleverne gjerne vil helde hovedet lidt mod venstre skulder, for at synslinjen kan falde parallelt med linjerne i skrivebogen. Desuden falder det naturligst under skraaskrivningen at lægge skrivebogen lidt til høire*); men derved faar

*) Dette finder i almindelighed altid sted under «afskrift efter bog», idet den trykte bog lægges til venstre for skrivebogen, hvilket *ikke tillades* under steilskrivningen, idet begge bøger da lægges

venstre øie en længere synslinje og en skarpere synsvinkel end det høire, og dette jevner eleverne paa ved at vride hovedet til høire side, medens de samtidig uvilkaarlig bøier nakken og ser nærmere mod papiret. Endnu et øieblik holder de lemmerne og kroppen rigtig; men saa synker venstre skulder, venstre arms støttepunkt forrykkes, venstre sides muskler opgiver sin spændkraft, rygsøilen bøies mod venstre, og venstre skulder stødes forover, hvorpaa man har for sig den mest afskrækkende vredne skrivestilling, man kan ønske sig. Dette kan foregaa og gjentage sig saamange gange i timen, som det bliver rettet paa, uden at eleven, med sin bedste vilje til at «holde stillingen», engang merker det. Enden paa det hele kan derfor, naar ikke opsigten er overordentlig streng, lettelig blive, at eleverne, — dels af vanvare, dels af manglende evne og dels forsætlig (enkelte opgiver tilslut alt) — indtager næsten saamange skrivestillinger, som der er elever i klassen, og med et dertil svarende antal arter af haandskrifter.

De sagkyndige synes ogsaa bestemt at gaa ud fra, at alle de ovenfor antydede ulemper ikke fuldstændig kan fjernes uden paa grundlag af, *at synsevnens fordringer kommer til sin ret.* Ved siden heraf afgjør *armenes stilling* alt det andet: naar disse lægges paa bordet, saa at de danner en ret vinkel, hvor hænderne mødes i skrivebogen, og med albuerne udover bordkanten en haandbred fra siden, falder kropsstillingen omtrent af sig selv. Det iagttages forresten blot, at fødderne hviler ret mod gulvfladen eller fodbrettet, og at hovedet bøies ganske svagt forover. Lænderne maa have støtte mod bænkens rygstød. Men for at denne stilling skal kunne praktiseres, *maa skrivebogens dreining mod høire opgives.* Bogen lægges retvinklet med bordkanten og med sin horisontale midtlinje ret foran den skrivendes vertikale midtlinje. I denne henseende opnaaes den største og for øiemedet ønskeligste nøiagtighed, naar bogen lægges *dobbelt*,

---

i lige linje foran den skrivende. Dette paabydes, forat midtlinjen ikke skal forrykkes for øiet og bogstavernes lodrette stilling derved forstyrres.

saa kun den ene side vender opad ad gangen. Denne deles derpaa efter længden i to halvsider, der hver for sig udskrives fra øverst til nederst, medens halvsidens midtlinje ligger lige foran den skrivendes. Naar pennen i denne stilling, med skaftet hvilende i fordybningen mellem pege- og tommelfingeren og rettet mod høire albue, føres retvinklet til og fra bordkanten, *fremkommer* den saakaldte *steilskrift.* Haanden flyttes under steilskrivningen ret til høire ved en *let forskydning* af forarmen, medens den under skraaskrivningen føres i en *buelignende* bevægelse med et punkt henimod albuen som centrum*). Den stilling, som anvendes under steilskrivningen, lader sig kun med den skrivendes forsætlige vilje ophæves eller forandres. Heraf følger, at en fuldkommen ensartet skrivestilling med lethed lader sig opretholde for hele klassen, og at alle nogenlunde rimelige anlæg for faget skriver skuffende ligt hinanden, naar de faar arbeidet sig sammen.

Et flygtigt blik paa skrivekunstens historie viser os, at steilskriften var den almindelige gjennem hele middelalderen og langt ind i den nyere tid. Af gamle dokumenter og embedsbøger i rigsarkivet sees den latinske steilskrift at have været adskillig

*) Denne lettelse i penneføringen, naar man skal skrive *hurtig* og *i lange linjer,* synes at være den eneste fordel, som den med skraaskriften forbundne skrivestilling giver, idet man derved ikke behøver at flytte skrivefladen til venstre, naar man kommer mod enden af linjen; men da denne fordel kun er opnaaelig paa bekostning af synsevnens forstyrrelse, ja endog fordærvelse, maa den i tilfælde opgives for forskydningen af forarmen, hvilket ved en let rotation udad i skulderledet heller ikke er noget unaturligt, naar *bare linjerne er korte.* Det er formentlig denne buelignende penneføring, som fra først af maa have givet anledning til skraaskriften. For at opnaa denne har man — bevidst eller ubevidst — givet papiret en dreining mod høire, og da det synes at være en ufravigelig lov, der forresten dikteres af haandens egen mekanisme, at skriften skal føres i retning af den skrivende, har en heldning til høire af skriften maattet blive følgen. Under skrivningen af den baglængse eller skjæve skrift maa papiret netop af denne grund dreies mod *venstre,* og idet pennen føres mod den skrivende, fremkommer den *bagover-heldende* skrift.

benyttet indtil midten af forrige aarhundrede. Den anvendtes dog kun til breve og citater paa det latinske sprog; alt andet blev skrevet med den nu saakaldte «gotiske skrift». Senere gik man over til at skrive ogsaa egennavne med latinsk skrift, men da som *skraaskrift*, fordi den var nødt til at underordne sig den øvrige skrifts heldningsvinkel. I England skal steilskriften tildels have holdt sig uden afbrydelse fra den ældre tid indtil vore dage. Imedens har den været gjenstand for afpudsninger og stilisering og uden tvil bidraget til at give den engelske skraaskrift det enkle, ranke og praktiske tilsnit og udseende, som den har*).

Den latinske skrifts grundformer kan føres tilbage i form af steilskrift til det 4de aarhundrede e. Kr., da «Goternes apostel», biskop *Ulfilas* (født 318, død 388) opfandt sit *gotiske alfabet* til brug for sin bibeloversættelse. Paa grundlag af dette alfabet udviklede sig fra begyndelsen af det 11te aarhundrede *frakturskriften*, der straks udbredte sig over Tyskland og Frankrige og tildels antog et rent kunstnerisk udseende og opsving. Med en simplere art af denne skrift er vore gamle norske oldbreve eller diplomer skrevne. Da denne skrift var overmaade sen og upraktisk for større arbeider, opfandt tyske munke i den senere middelalder til brug ved sine enorme afskrivningsarbeider en raskere skrift, den saakaldte «*munkeskrift*», der maaske ogsaa oprindelig var opretstaaende, men senere ændredes til skraaskrift i den hensigt at gjøres endda tjenligere for øiemedet.

Denne skrift overlæssedes ogsaa i det 15de og 16de aarhundrede med saa meget af snirkler og lignende stas, at nutidens kalligrafer vil have vanskeligt for at kunne præstere noget lig-

*) Hos os har der ogsaa i den senere tid vist sig tegn til, at skriften herefter vil faa en mindre ludende stilling. For nogle aar tilbage var det en staaende regel hertillands (som det endnu er det f. eks. i Danmark), at skriften skulde have en heldning af 45 grader eller samme heldning som diagonalen i et kvadrat. Nu ansees det for mere end nok, naar heldningen svarer til diagonalen i et staaende rektangel, hvis korte side er to tredjedele af den lange.

nende. Mod midten af forrige aarhundrede antog den først mere ædruelige og praktiske former. Den tilkjæmpede sig allerede tidlig fuldstændig overtaget over den latinske skrift, ikke alene i praksis, men ogsaa saaledes, at den tvang denne til at antage lettere og brugeligere former som haandskrift og tilslut at ende som skraaskrift. Samtidig lod den sig nationalisere overalt, hvor den fik fodfæste. I Tyskland kaldtes den *tysk skrift*, i Danmark *dansk skrift* og i Norge *norsk skrift*. Nutildags er den mest kjendt under den forøvrigt neppe ganske rigtige benævnelse «gotisk skrift». Imidlertid har den latinske skrift i dette aarhundrede gjenvundet sin urgamle ære og værdighed. Den kommer nu ogsaa med krav paa at gjenerholde sit gamle ættemerke: den opretstaaende skikkelse, og mange formaaende folk har allerede antaget sig dens sag, ialfald paa «undersøgelsernes stadium».

I Wien og flere byer i Tyskland er man kommen saa langt, at steilskriften er indført i skolerne. Paa førstnævnte sted har skrivelæreren *Emanuel Bayr* arbeidet særdeles ivrig for den. I Kjøbenhavn har kommunelæge *Axel Hertel*, der er en fremragende skolehygieniker, virket for at gjøre sagen kjendt, blandt andet ved et fortræffeligt foredrag ifjor i *Det pædagogiske selskab* sammesteds: «Lodret eller skraa skrift ved skriveundervisningen i skolerne» («Vor ungdom» 1891, side 492—511).

Hertillands har sagen kun været gjenstand for teoretisk forhandling og forbigaaende omtale i avisnotitser og litteraturanmeldelser, indtil den ifjor høst blev bragt paa bane i *Det pædagogiske samfund* hersteds af frk. *Sophie Møller* under en forhandling om «Rygskjævhed og dermed i forbindelse staaende spørgsmaal for skolen». Denne omstændighed førte igjen til, at undertegnede lærer i skrivning ved Kristiania borger- og realskole blev opfordret af *expeditionschefen for skolevæsenet* til at anstille et godvilligt forsøg i steilskrivning ved denne skole.

Da jeg allerede havde tænkt lidt over tingen paa egen haand, greb jeg med glæde anledningen til efter fattig leilighed at sætte mig nærmere ind i sagen. Det ovenfor nævnte foredrag af hr. *Axel Hertel* kom mig samtidig for øie og gav mig en

kortfattet og god besked om, hvad et saadant forsøg egentlig burde gaa ud paa. Efter endelig at have kiget lidt i den af skrivelærer Emanuel Bayr udgivne bog, «Steile Lateinschrift» (Wien 1890), udsaa jeg efter samraad med skolens bestyrer herværende III mdkl. b til forsøgsfelt. Her forklarede jeg først klassens samtlige elever, hvad jeg havde faaet i opdrag at sætte igang, fortalte lidt om de forskjellige skriftarters forhold til hinanden og gav dem sluttelig nogle korte mundtlige regler for steilskrivning. Derpaa fik hele klassen lov til at forsøge sig i den «nye» skriftart. Til alt dette anvendtes kun et par timer, hvorpaa et parti blev dannet af de gutter, som *selv ønskede* at være med. En tredjepart af klassen meldte sig til tjeneste. Heraf var 6 elever med gode anlæg for faget, 4 med taalelige og 3 med slette. Af de sidste maatte jeg opmuntre et par til at blive med, da jeg ved siden af mine iagttagelser af skrivestillingen og dens virkninger ogsaa ønskede at erfare steilskriftens evne til at udnytte de forskjellige anlæg i fagmæssig eller kunstnerisk henseende. Af de 13 gutter, som i januar optoges paa partiet, gik en af de bedste ud af skolen i løbet af vinteren, saa kun 12 elever afleverede examensprøver i steilskrift.

Medens partiet var under opseiling, indløb der baade mundtlige og skriftlige anmodninger fra forældrene om deres *børns fritagelse* fra at være med i forsøget. Disse begjæringer blev selvfølgelig imødekommet, ledsaget af de nødvendige forklaringer saavel angaaende steilskriftens væsen som hensigten med og den under alle omstændigheder mulige nytte af et saadant forsøg. Dette faktum anføres som bevis for, at steilskriften vistnok er ukjendt blandt folk flest, saa det vel vil tage lang tid, inden den faar nogen opinion at flyde paa hertillands. Men dette var man forberedt paa vilde blive tilfældet; derfor blev ogsaa forsøget sat igang paa grundlag af ubetinget frivillig tilslutning fra elevernes side.

Det kunstneriske udbytte af prøven maa, naar alle hensyn og hindringer tages i betragtning, betegnes som ret tilfredsstillende; men selv om dette ikke kunde siges, har jo forsøget — som allerede antydet — sin væsentligste betydning paa en anden kant. De

fleste af gutterne gjorde imidlertid omtrent den fremgang, som de antagelig vilde gjort, om de havde fortsat med almindelig skraaskrift. Det maa erindres, at forsøget fandt sted med elever, *som i 5 aar havde skrevet skraaskrift*, hvorfor det tilvante i flere retninger stod dem hindrende iveien. Dernæst *havde de ikke skrivebøger med passende linjesystemer* for denne undervisning, men maatte bruge de rudede skrivebøger, som anvendes under regneundervisningen i de lavere klasser*). At vi — endog for de store bogstavers vedkommende — betjente os af de fra skraaskriften tilvante bogstavformer, paa grund af den senere tilbagevenden til denne, var maaske mere en fordel end en hindring. En enklere konstruktion af et par bogstavgrupper blev imidlertid ogsaa forsøgt, og jeg tror derom at kunne udtale, at en forandring af de nu brugelige bogstavformer er nødvendig for at de kan blive hovelige i steilskrift; men da maa undervisningen i denne skriftart selvfølgelig begynde helt nedenfra.

Det vilde visselig være en overkommelig sag for en dygtig kalligraf at gjøre et heldigt harmonisk udvalg til brug i heromhandlede henseende i det uhyre magasin for tækkelige bogstavformer, som haves i det verdensbekjendte engelsk-amerikanske skriveverk «*Spencerian system of penmanship*». Ved siden af de mange uhyre kunstfærdige mønstre findes der ogsaa en mængde former af enklere og lettere art.

Paa grund af den forholdsvis ringe deltagelse i steilskriftsprøven *kom klassen til at bestaa af to partier*. Dette bevirkede naturligvis, at undervisningen blev mindre effektiv, om end steilskriftspartiet blev særlig gjenstand for opmerksomhed og retledning. Men paa den anden side frembød denne ordning den bedste anledning til sammenligning under mine iagttagelser og bedømmelsen af partiernes forskjellige holdning under arbeidet,

*) Hvis jeg ser min kans dertil, skal jeg i den nærmeste fremtid gjøre et forsøg paa at faa istand et passende antal linjesystemshefter for steilskrivning, hvilke med tiden kan blive tilgjængelige i en eller anden papirforretning.

ligesom der udviklede sig en noksaa interessant kappestrid imellem partierne. Og tager man hensyn til den stagnation, som den saa ganske forandrede skrivestilling og navnlig penneføringen naturligen maatte forvolde de steilskrivende elever, saa kan disse ikke egentlig siges at have ligget under i konkurrencen. I begyndelsen saa det vistnok lidt mørkt ud for flere, hvorfor ogsaa enkelte ytrede ønske om at vende tilbage til skraaskriften. Ved en smule opmuntring holdt de dog nogenlunde balancen, tog sig derpaa lidt efter lidt op og gjorde ud paa vaarparten en saa «glimrende spurt», at de kom op i høide med de andre igjen.

Under skriveøvelserne søgte vi, især fra begyndelsen af, at tage tingen saa grundig, som tiden paa nogen maade kunde tillade. Det lille alfabet blev derfor gjenstand for en langsom, systematisk gjennemgaaelse; de store bogstaver toges derimod noget løseligere, fordi den forandrede penneføring da havde opnaaet en vis grad af bestemthed og takt. Desuden vilde vi gjerne have lidt rummelig tid tilovers til nogle sammenskriftsøvelser.

Hvorvidt steilskriften er *lettere eller tyngre at lære* end skraaskriften, kan jeg ikke bestemt afgjøre. Men de bedste anlæg vil vel ogsaa her, efter hvad jeg tror at have erfaret, gjøre de største fremskridt. Dog syntes jeg tydelig at forstaa, hvis det ikke var et tilfælde, at mellemsorten af anlæg tog sig mest op, samt at de daarligeres steilskrift blev *meget tydeligere* end deres tidligere skraaskrift. Disse sidste har ogsaa senere havt ondt for at vende tilbage til skraaskriften; men om dette kan tages som merke paa, at steilskriften ligger mere for dem end den anden skrift, tør jeg derfor endnu ikke sige noget om. Derimod er jeg bleven overbevist om, at den uniforme stilling, som det har vist sig muligt med største lethed at opretholde under steilskrivningen, medfører, at eleverne arbeider sig bedre sammen, saa skriften bliver langt mere ensartet og gjennemgaaende mere kvik og «levan'es» at se til end skraaskriften; dog — dette sidste er imidlertid maaske en blot og bar smagssag. Jeg tror imidlertid ikke, at der med rette kan gjøres nogen ind-

vending mod steilskriftens anvendelse med hensyn til undervisningens kalligrafiske og praktiske udbytte for faget. Naar nærværende prøve, der altsaa foregik under mindre heldige omstændigheder — hvilke vi, væsentlig af hensyn til prøvens grundighed, med vilje intet vilde gjøre for at afvende — faldt saa nogenlunde tilfredsstillende ud, saa maa selvsagt resultaterne blive saa meget bedre, naar ingen ydre hjælpemidler eller betingelser mangler. En anden sag er det, om man kan være fordomsfri nok til at bryde med det tilvante; jeg ved med mig selv: *dette er ikke saa ganske let.* Reformen gjælder imidlertid kun skoleaarene; senere, naar den legemlige udvikling har naaet sin foreløbige afslutning, staar det naturligvis enhver frit for at vælge den skriftform, man selv ønsker eller finder sig bedst tjent med.

Sin største interesse frembød det omhandlede forsøg, naar det betragtes fra *den hygieniske side.* Dette gjælder ihvertfald undertegnede personlig, der som usagkyndig paa dette felt ikke paa forhaand teoretisk kunde indse, hvad der kunde være vundet ved at adoptere steilskriften til skolebrug; den lanse, som jeg var beredt til at bryde med steilskriftens forkjæmpere, ligger nu vel forvaret i balgen. Hvad dhr. *Hertel, Bayr, Waid* o. fl. har udtalt, og som i indledningen til dette lille opsæt kortelig er paapeget, med hensyn til synets brug og stillingen af armene og overkroppen, kan der fornuftigvis intet indvendes imod. I alle tilfælde maa jeg for min del erklære, at jeg i alt væsentligt har fundet de opstillede hygieniske teorier bekræftede og praktisk gjennemførlige, saalangt min erfaring og indsigt rækker i disse ting. En skrivestilling, der som denne aabenbart forhindrer, at rygsøilen i dens myge, grønne alder forvrides, at brystkassen og de indenfor denne værende organer skaanes for tryk og klem, og som gjør, at eleverne maa ophøre at sidde og «lugte paa blækket», maa alene for det blotte syns skyld hilses med glæde. Det eneste punkt, hvor vi under vort forsøg kunde spore en smule ulempe, var angaaende penneføringen, idet flere af eleverne for at opnaa lodlinjen betjente sig af den manér, som ikke sjelden anvises, naar saadanne linjer *tegnes,* at haanden *lægges høit*

*op**). Sker dette under *skrivningen*, saa forrykkes høire arms leie, hvorved albuen bliver liggende meget mere end en haandbred fra siden, hvilket virker ødelæggende paa hele skrivestillingen forøvrigt. Men denne ulempe, der her rimeligvis bundede i noget forud tilvant, vil neppe indfinde sig, hvis eleverne anlægger steilskriften fra første færd af. Forresten er det karakteristisk for steilskrivestillingen, at den *holder sig* og ikke har saa let for umerkelig at glide over i forbudne former som skraaskrivestillingen; og en skrivestilling, hvis tekniske stabilitet er saa skral, at den kun kan opretholdes ved lærerens vagthold og idelige rettelser, faar vi finde os i, at man fra et hygienisk standpunkt underkjender som forfeilet og unaturlig.

De lærere og lærerinder, der indfandt sig for at iagttage vort forsøg her paa borgerskolen, gaves — eleverne uafvidende — anledning til fra værelsets baggrund at betragte begge skrivestillinger samtidig, og de maatte alle med mig erkjende rigtigheden af hr. professor *Fuchs*'s udtalelser fra lignende forsøg i Tyskland: «Staaende bagved eleverne kan man af deres holdning se, hvad slags skrift de skriver; vi noterer os de børn, der sidder godt, og de, der sidder daarlig, og gaar saa rækken igjennem for at se, hvad skrift de skriver. Vi finder da, at alle, som havde indtaget en daarlig holdning, skrev skraaskrift; kun en eneste pige gjorde en undtagelse heri; hun skrev lodret skrift, men ved nærmere at blive udspurgt forklarede hun, at hun først for to dage siden var begyndt at skrive denne skrift. Af alle dem, der skrev lodret, var der kun én, som ikke holdt sig godt, men blandt dem, der skrev skraa skrift, derimod en meget betydelig del».

Da steilskriftspørgsmaalet er lægevidenskabelig udredet, og reformen befundet at være af uvurderlig betydning for den opvoksende slegts helse og kropsudvikling, saa faar vi andre beholde vore indvendinger, om vi har nogen, for os selv, i hvert

*) Kfr. *Anton Bergh*, Frihaandstegning for skolen, 1ste hefte, side 13, om skraalinjer, der helde til venstre oventil, sammenholdt med side 12, om den hyppigste feil ved tegningen af den lodrette linje.

fald indtil videre, saa vi faar se, hvordan tingen forresten praktisk arter sig.

Den hygieniske kongres, som ifjor sommer var samlet i London, vedtog i denne sags anledning følgende resolution: «Da de hygieniske fordele ved den lodrette skrift er klart godtgjorte baade ved lægers undersøgelse og ved praktiske erfaringer, og da dens indførelse for en væsentlig del vil forebygge de uheldige stillinger af legemet, der fører til krumninger af hvirvelsøilen og nærsynthed, maa det anbefales, at denne skrivemaade indføres i fællesskolerne og de høiere skoler og almindelig gjennemføres». («Vor ungdom» 1891, side 509).

De, der maatte ønske at se en udførligere sagkyndig fremstilling af denne side af sagen, henvises til dr. Hertels førnævnte foredrag, der nu er udkommet i særtryk og at faa kjøbt i enhver boghandel.

Da en saadan kortvarig prøve, som den her omhandlede, ikke kan tillægges den tilbørlige vegt, ialfald i en hel del detaljer, med mindre den finder efterlignere paa flere og om muligt mere kompetente hold, vilde det ikke være af veien, om flere skrivelærere og lærerinder vilde foretage lignende forsøg, helst i begynderklasserne. Først naar en række udtalelser fra flere forskjellige kanter foreligger, kan man danne sig en begrundet mening om tingen. For ikke at foregribe en selvstændigere undersøgelse af andre for sagen interesserede kolleger, indskrænker jeg mig til foranstaaende, som det vil sees i flere punkter reserverede, redegjørelse for de undersøgelser, som jeg efter opfordring har forsøgt at anstille, og hvis udbytte for mig selv personlig jeg ialfald ikke anser for at være saa ganske uden betydning.

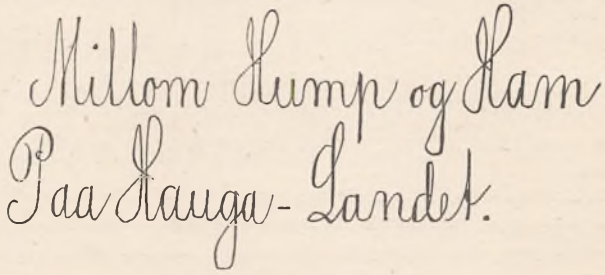

Prøve paa stoilskrift efter udklip af en elevs examensskrift.

B.

Skoleefterretninger.

Ved skolens bestyrer.

I. Skolens forstanderskab.

Efter skolens plan § 12 skal dens forstanderskab bestaa af det af magistratens medlemmer, under hvem sager angaaende skolevæsenet henhører, som formand, en af byens i selvstændigt embede værende prester, der opnævnes af biskopen, to af magistrat og formandskab valgte mænd. hvoraf den ene bør være en handelsmand, og med hensyn til hvis funktionstid, udtrædelse og gjenvalg de for formænd i kjøbstæderne gjældende regler kommer til anvendelse, samt skolens bestyrer.

Ved begyndelsen af skoleaaret 1891—92 bestod forstanderskabet af:

Raadmand Horn som formand, siden april 1886.

Res. kap. til Vor Frelsers menighed G. Hansen, medlem siden april 1873.

Bankchef B. Dybwad, medlem siden oktober 1863.

Professor O. Rygh, medlem siden januar 1875.

Skolens bestyrer J. Jespersen, medlem siden november 1881.

Da de herrer Hansens og Dybwads funktionstid efter sidste valg var udløbet i slutningen af 1891, undslog de sig af hensyn til deres alder og lange tjenestetid for at modtage gjen valg og udtraadte saaledes af forstanderskabet. Hansen havde

da været medlem af forstanderskabet mellem 18 og 19 aar, Dybwad endog mellem 28 og 29 aar eller 5 aar længer end nogen anden, der har været medlem af skolens bestyrelse, lige siden skolens stiftelse.

I hr. pastor Hansens sted blev af biskopen opnævnt til medlem af forstanderskabet tredjeprest ved Trefoldigheds menighed, hr. Gustav Jensen. Istedenfor hr. bankchef Dybwad blev af magistrat og formandskab valgt hr. kjøbmand A. Bergwitz. Begge tiltraadte i januar 1892.

II. Skolens lærerpersonale.

Cand. real. Axel Thue, der var ansat som lærer ved skolen i mathematik og naturfag fra begyndelsen af skoleaaret 1890—91, blev i høsten 1891 udnævnt til universitetsstipendiat i mathematik og forlod derfor skolen ved 1891 aars udgang. I hans post blev fra begyndelsen af 1892 ansat cand. real. Eugen Jørgensen, tidligere lærer ved Sandefjords kommunale middelskole.

Cand. theol. Didrik Schnitler, mangeaarig lærer ved skolen i historie og geografi, afgik ved døden i april 1892. Til skoleaarets slutning vikarierede i hans post seminarist og student Maurits Aas. Fra det nye skoleaars begyndelse er posten besat med cand. mag. Jens Raabe, tidligere lærer ved Otto Anderssens skole og ved Kristiania handelsgymnasium.

Her kan endnu merkes, at den fast ansatte lærer Einar Aas, der de sidste par aar havde været skolens sanglærer, ønskede at blive fri for denne undervisning. Som egen sanglærer blev da ansat cand. mag. Nils J. Buch, sanglærer ved flere af byens skoler, fra det nye skoleaars begyndelse i august 1892.

Med undtagelse af de ovenfor nævnte forandringer har skolens lærerpersonale i skoleaaret 1891—92 været det samme som i skoleaaret 1890—91. Det har altsaa bestaaet af:

Bestyrer:

Jespersen, Jesper. Født 1833, seminarist 1853, student 1859, cand. theol. 1866, ansat oktober 1881.

Inspektør:

Corneliussen, Andreas Martin. Født 1852, student 1869, cand. theol. 1878, ansat som timelærer 1871, anciennitet som fast lærer fra august 1876, ansat som inspektør fra 1887.

Fast ansattte lærere af første lønningsgrad:

Messell, Anders Dedekam. Født 1825, sproglærer, lærer ved skolen fra april 1861, anciennitet at regne efter mere end 12 aars tjenestetid.

Sundt, Michael. Født 1831, student 1851, cand. mag. 1858, ansat januar 1866, anciennitet fra august 1876.

Iversen, Johan Henrik. Født 1837, student 1856, cand. philos. 1858, sproglærer, ansat august 1866, anciennitet fra august 1876.

Corneliussen, Andreas Martin. Inspektør, se ovenfor.

Grüner, Herman Christian Hegge. Født 1834, officer 1855, kaptein 1872, ansat januar 1865, anciennitet fra august 1877.

Schnitler, Didrik Hegermann. Født 1831, student 1851, cand. theol. 1863, ansat januar 1879 (tidligere lærer ved skolen 1860—65), anciennitet fra august 1882, død 1892.

Holst, Victor. Født 1862, student 1880, sproglig-historisk lærerexamen 1886, ansat september 1887, anciennitet fra januar 1888.

Berg, Otto. Født 1860, student 1879, mathematisk-naturvidenskabelig lærerexamen 1887, konst. i 1885, fast ansat februar 1888, anciennitet fra januar 1888.

Thue, Axel. Født 1863, student 1883, mathematisk-naturvidenskabelig lærerexamen 1889, ansat fra august 1890, fratraadt 1891.

Jørgensen, Eugen Honoratus. Født 1863, student 1880, mathematisk-naturvidenskabelig lærerexamen 1887, ansat fra januar 1892.

Fast ansatte lærere af anden lønningsgrad:

Olsen, Peder Nikolai Juel. Født 1831, seminarist 1854, ansat august 1869, anciennitet at regne efter mere end 9 aars tjenestetid.

Lund, Andreas. Født 1851, seminarist 1871, student 1881, cand. philos. 1883, ansat november 1877, anciennitet fra august 1877.

Kjørstad, Olaf. Født 1853, student 1872, cand. philos. 1874, ansat januar 1878, anciennitet fra august 1879.

Gran, Thorstein. Født 1852, seminarist 1873, ansat august 1885, anciennitet fra samme tid.

Aas, Einar Adolf. Født 1857, seminarist 1882, student 1884. mathematisk-naturvidenskabelig lærerexamen 1890, ansat i august 1886, anciennitet fra januar 1887.

Timelærere:

Haslund, Ludvig August. Født 1847, landskabsmaler, ansat april 1874.

Bjørnseth, Johan Hagbart. Født 1852, officer 1873, premierløitnant 1882, ansat december 1882.

Refsum, Sigvald Bernhard. Født 1861, student 1881, cand. theol. 1886, ansat august 1887.

Hørven, Christen O. Født 1853. Udexamineret fra Kristiania handelsgymnasium 1878, bogholder, ansat november 1889.

Lærerinder:

Frøken Lütken, Ingeborg Kristiane. Født 1847, ansat august 1879, anciennitet fra samme tid.

« Foss, Martha Elise. Født 1849, ansat mars 1880, anciennitet fra august 1880.

« Kulsberg, Gunborg Agnes. Født 1858, lærerindeexamen 1882, ansat august 1882, anciennitet fra samme tid.

Frøken Corneliussen, Charlotte Johanne. Født 1866, guvernanteexamen 1885, ansat januar 1891, anciennitet fra samme tid.

Vikarierende lærer:

Aas, Maurits, seminarist og student, april—juli 1892.

Skolens kasserer er cand. theol. A. M. Corneliussen siden oktober 1878.

Vagtmester ved skolen er fhv. brandkonstabel Olaf Chr. Sanne, ansat vaaren 1881.

III. Disciplenes antal m. m.

Skolen arbeidede i det forløbne skoleaar med den i skoleplanen bestemte klasseinddeling, 3 etaarige opadstigende forberedelsesklasser og 6 etaarige opadstigende middelskoleklasser. Til samtlige klasser var der parallelklasser, saa der ialt var 18 særskilte klasser.

Følgende tabel viser elevantallet i de forskjellige klasser i hvert af de 4 kvartaler i skoleaaret:

	3dje kvartal 1891.	4de kvartal 1891.	1ste kvartal 1892.	2det kvartal 1892.
Forberedelsesskolen 1 kl.	46	46	46	44
2	53	52	52	53
3	56	57	55	55
Tilsammen	155	155	153	152

		3dje kvartal 1891.	4de kvartal 1891.	1ste kvartal 1892.	2det kvartal 1892.
	Overført	155	155	153	152
Middelskolen	I	71	69	66	66
	II	71	69	69	68
	III E.	64	63	61	58
	III L.	9	9	9	9
	IV E.	54	53	51	51
	IV L.	9	9	9	8
	V E.	35	35	34	31
	V L.	14	14	14	14
	VI E.	29	29	30	28
	VI L.	2	2	2	2
	Tilsammen	358	352	345	335
	Samlet antal	513	507	498	487

Aldersforholdet mellem de forskjellige klasser i det forløbne skoleaar er fremstillet i nedenstaaende oversigt:

		Normalalder ved begyndelsen af skoleaaret.	Gjennemsnitsalder til samme tid.	Over normalalderen.
Forberedelsesskolen	1 kl. .	6 aar	$7\frac{3}{12}$ aar	$1\frac{3}{12}$ aar
	2 . .	7 «	8 «	1 «
	3 . .	8 «	$8\frac{11}{12}$ «	$\frac{11}{12}$ «
Middelskolen	I . .	9 «	$9\frac{11}{12}$ «	$\frac{11}{12}$ «
	II . .	10 «	$11\frac{2}{12}$ «	$1\frac{2}{12}$ «
	III . .	11 «	$12\frac{1}{12}$ «	$1\frac{1}{12}$ «
	IV . .	12 «	$13\frac{1}{12}$ «	$1\frac{1}{12}$ «
	V . .	13 «	$13\frac{11}{12}$ «	$\frac{11}{12}$ «
	VI . .	14 «	$15\frac{2}{12}$ «	$1\frac{2}{12}$ «

Gjennemsnitsalderen er $12\frac{6}{9}$ maaned over den alder, der af kirkedepartementet er betegnet som normalalder. I skoleaaret $18\frac{9}{9}\frac{0}{1}$ var den $11\frac{7}{9}$ maaned over normalalderen. Her er altsaa nogen tilbagegang det sidste skoleaar.

35 af eleverne hørte hjemme i Aker og andre prestegjeld i Kristianias nærhed; de søgte tildels skolen pr. jernbane. 1 elev hørte hjemme i en anden by og var indlogeret i Kristiania for at søge skolen. De øvrige hørte hjemme i Kristiania.

IV. Fagfordelingen.

De forskjellige fag i de forskjellige klasser var i skoleaaret 1891—92 fordelte paa følgende maade mellem lærerne:

Bestyreren:
- Religion i VI mdkl. b og V b . . . . 4 t.
- Modersmaal i VI b og V b . . . . . 6 t.

——— 10 timer.

Inspektør Corneliussen, klasseforstander i VI a:
- Religion i VI a, V a og IV a . . . 6 t.
- Modersmaal i VI a, V a, IV a, IV b. . 14 t.

——— 20 timer.

Messell:
- Engelsk i IV a, IV b, III a, III b . . 18 t.
- Fransk i VI a, VI b, V a, V b . . . 10 t.

——— 28 timer.

Sundt, klasseforstander i V a:
- Historie i VI a og b, V a og b, IV a og b 18 t.
- Geografi i de samme klasser undt. IV b 10 t.

——— 28 timer.

Iversen, klasseforstander i V b:
- Tysk i V b, IV a og b, III a og b, II a 28 timer.

Grüner, klasseforstander i VI b:
- Tysk i VI a og b, V a . . . . . 12 t.
- Engelsk i VI a og b, V a og b . . . 16 t.

——— 28 timer.

Schnitler, siden M. Aas, klasseforstander i I b:
Historie i III a og b, II a og b, I a og b 18 t.
Geografi i III b, II a og b, I a og b . 12 t.
——— 30 timer

Berg, klasseforstander i IV b:
Mathematik i VI b, V b, IV b, III b . 17 t.
Praktisk regning i IV b, III b . . . 6 t.
Naturfag i VI b, V b, IV b . . . . 7 t.
——— 30 timer.

Holst, klasseforstander i III b:
Latin i VI b—III b . . . . . 23 t.
Modersmaal i III b . . . . . 5 t.
——— 28 timer.

Lund, klasseforstander i 3 b:
Modersmaal i I b og 3 b . . . . . 13 t.
Tysk i II b . . . . . 6 t.
Historie og geografi i 3 b . . . . . 5 t.
Regning i 3 b . . . . . 5 t.
——— 29 timer.

Kjørstad, klasseforstander i I a:
Religion i III b, II a og b . . . . . 8 t.
Modersmaal i II b, I a. 3 a . . . . 21 t.
——— 29 timer.

Gran, klasseforstander i II a:
Regning i II a og b, I a og b . . . 16 t.
Skrivning i VI—II . . . . . 14 t.
——— 30 timer.

Aas, klasseforstander i II b:
Tysk i II b . . . . . 6 t.
Geografi i IV b og III a . . . . . 4 t.
Naturhistorie i III—I . . . . . 12 t.
Sang gjennem hele skolen . . . . . 7 t.
——— 29 timer.

Thue, siden Jørgensen, klasseforsander i IV a:
Mathematik i VI a, V a, IV a, III a . 16 t.
Regning i IV a, III a . . . . . 6 t.
Naturfag i VI a, V a, IV a . . . . 7 t.
——— 29 timer.

Olsen, klasseforstander i 3 a:
Religion i I a og b, 3 a og b . . . 10 t.
Historie i 3 a . . . . . 3 t.
Geografi i 3 a og b . . . . . 4 t.
Skrivning i I a og b, 3 a og b . . . 12 t.
29 timer.

Refsum, klasseforstander i III a:
Religion i IV b og III a . . . . . 4 t.
Modersmaal i III a og II a . . . . 10 t.
14 timer.

Haslund: Tegning gjennem hele skolen . . 19 timer.
Bjørnseth: Gymnastik gjennem hele skolen 18 timer.
Hørven: Bogholderi i VI a og b . . . . 2 t.
Handelsregning i VI a og b, V a og b 6 t.
8 timer.

Frk. Lütken, klasselærerinde i 1 forbkl. a . . . 24 timer.
« Foss, do. i 1 « b . . . 24 timer.
« Kulsberg, do. i 2 « a . . . 24 timer.
« Corneliussen, do. i 2 « b . . . 24 timer.

V. Timefordelingen m. m.

	Religion	Modersmaal	Tysk	Engelsk	Latin	Fransk	Historie	Geografi	Mathematik	Regning	Bogholderi	Naturkunds.	Skrivning	Tegning	Gymnastik	Sang
VI a	2	3	4	4		2	3	2	6	2	2	2	1	1	2	
VI b	2	3	4	4	6	2	3	2	6			2	1			
V a	2	3	4	4		3	3	2	4	2		3	1	1	3	1
V b	2	3	4	4	6	3	3	2	5	2		3	1	1		
IV a	2	4	5	4			3	2	5	2		2	1	2	3	1
IV b	2	4	5	4	6		3	2	5	2		2	1	2		
III a	2	5	4	5			3	2	1	4		2	2	2	3	1
III b	2	5	4	5	5		3	2	1	4		2	2	2		

	Religion	Modersmaal	Tysk	Engelsk	Latin	Fransk	Historie	Geografi	Mathematik	Regning	Bogholderi	Naturkunds.	Skrivning	Tegning	Gymnastik	Sang
II a	3	5	6				3	2		4		2	2	2	3	1
II b	3	5	6				3	2		4		2	2	2		
I a	3	8					3	3		4		2	2	2	2	1
I b	3	8					3	3		4		2	2	2		
3 a	3	8					3	2		5			4		2	1
3 b	3	8					3	2		5			4			
2 a	3	9						3		5			4			1
2 b	3	9						3		5			4			
1 a	4	11								5			4			
1 b	4	11								5			4			

Der har ingen anden kombination af klasser fundet sted end den, som ovenstaaende tabel udviser, nemlig at de parallele klasser har havt fælles undervisning i sang og gymnastik, de to VI mdkl. tillige i handelsregning, bogholderi og tegning.

Latinlinjens elever har havt sin plads i middelskolens b-klasser fra III opover. Disse klasser har saaledes bestaaet af dels latinere, dels engelskmænd. Latinerne har havt undervisning i latin i de timer, da engelskmændene har havt undervisning i engelsk, handelsregning og bogholderi eller tegning. I disse timer har altsaa to lærere arbeidet i samme klasse, selvfølgelig i forskjellige værelser.

I undervisningen i fransk deltog 37 disciple.

1 elev var som søn af en familie af ikke-luthersk bekjendelse fritaget for undervisningen i religion. 38 elever var, samtlige efter lægeattest, fritagne for undervisningen i gymnastik i det hele skoleaar eller en større del deraf. For undervisningen i sang var 1 fritaget efter lægeattest og desuden endel, som sanglæreren fritog paa grund af mangel paa gehør eller stemme.

VI. Undervisningen.

Følgende pensa er gjennemgaaede i skoleaaret:

A. I forberedelsesskolen.

1ste klasse.

Religion: Fortalt og gjenfortalt de vigtigste begivenheder af det gamle testamente indtil «Moses» samt de vigtigste begivenheder af Jesu liv i forbindelse med forevisning af tilsvarende bibelske billeder. Nogle lette salmevers er lærte udenad efter lærerindens mundtlige foresigen.

Modersmaalet: Lyd- og skrivelæsemethoden. Gjennemgaaet Jespersens abc og Pauss & Lassens læsebog 1ste skoletrin til 2den afdeling. Nogle smaa sange er lærte og sungne. Afskrift og diktat, tildels i bog, med betegnet stavelsedeling. Anskuelsesøvelser, fortællinger, eventyr.

Regning: Indøvelse af talkredsen til 100 med øvelse i at opløse, læse og skrive disse tal. Øvelser i at addere og subtrahere med enere inden denne talkreds, ligesaa i multiplikationstabellen til og med 5. Blot hovedregning. Anskuelsesmidler: regnekuber, kugleramme.

Skrivning: Grundtrækkene til det lille latinske alfabet og alfabetet selv er indøvet efter en systematisk gruppering. Lettere sammenskriftforbindelser. Materiellet i den første tid skifertavle og griffel, senere pen og skrivebog.

2den klasse.

Religion: Efter Vogts lille bibelhistorie er fortalt og gjenfortalt fra skabelsen til «Josva» og de vigtigste begivenheder af Jesu liv, noget flere og noget udførligere fortalt end i 1ste klasse. Bibelske billeder foreviste. Nogle salmevers og smaa bønner lærte.

Modersmaalet: Af Pauss & Lassens læsebog 1ste skoletrin læst til 4de afdeling. Læsestykkerne tildels gjenfortalte af børnene. Nogle smaadigte lærte udenad. Afskrift, diktat.

Regning: Udvidelse af kjendskabet til tallene til hundreder af tusender og øvelser i at læse og skrive tal. Øvelser i hovedregning med tiere og enere som adderende led og som subtraktor. Den lille multiplikationstabel. I skriftlig regning indøvet addition, subtraktion og multiplikation med ensifret multiplikator. (Nicolaisens tavleregningsopgaver 1ste hefte, 4de—6te trin, er gjennemgaaet).

Skrivning: Det lille latinske alfabet videre indøvet, ogsaa ved sammenskrift. Grundtrækkene til det store latinske alfabet og alfabetet selv.

Geografi: Under anskuelsesøvelser er de vigtigste geografiske grundbegreber gjennemgaaede. Øvelser i tegning af situationsrids af skolebygningen med nærmeste omgivelser til forstaaelse af kartmæssig fremstilling; Kristiania med omegn. En kort oversigt over Norges geografi efter vægkartet med øvelse i at eftertegne kartet i løst omrids.

3dje klasse.

Religion: Det gamle testamente gjennemgaaet efter Vogts lille bibelhistorie. De tidligere gjennemgaaede fortællinger af det nye testamente repeterede. Tekstordene til katekismens 3 første parter lærte efter Bangs udgave. 4 smaa salmer lærte og de tidligere lærte salmevers repeterede.

Modersmaalet: Læsning: 2den afdeling af Erichsen og Paulsens læsebog 2den del er gjennemgaaet efter forberedelse hjemme. Korlæsning anvendt. Flere digte lærte udenad.

Gjennem en række af eksempler og ved analyse i eksempelsamlingen og læsebogen er indøvet sætningen

med subjekt, prædikat og komplement samt de vigtigste ordklasser.

Diktat, afskrift og udenadskrift afvekslende 3 gange ugentlig.

Regning: Kjendskab til talsystemet udvidet til millionen. Fortsættelse af forrige klasses hovedregningsøvelser. Børnene er gjort bekjendte med kronemynt, meteren og literen og deres to underafdelinger.

I skriftlig regning indøvet de 4 regningsarter i ubenævnte tal. (Nicolaisens 4de—6te trin repeteret og de første afsnit af 8de og 9de trin gjennemgaaet.)

Skrivning: Repetition og fortsat indøvelse af det store og lille latinske alfabet, bogstaverne enkeltvis og i sammenskrift. Taktskrivning.

Geografi: Efter globus og planiglobier er gjennemgaaet landets og vandets fordeling paa jorden med verdensdele og verdenshave osv. Efter Europa-kartet er meddelt en kort oversigt over det vigtigste af Europas geografi. Paa lignende maade er meddelt et kort omrids af Palæstinas geografi. Alt efter mundtlig fremstilling.

Historie: Et udvalg af de interessanteste og merkeligste begivenheder af fædrelandets historie fortalt og gjenfortalt af eleverne under forevisning af billeder for de fortællinger, til hvilke man har billeder.

B. I middelskolen.

Religion.

I kl. Gjennemgaaet det nye testamente efter Vogts lille bibelhistorie. Tekstordene til katekismens 5 parter og derefter de to første parter med Luthers forklaring er gjennemgaaede efter Bangs udgave, ligesaa et lidet udvalg af bibelsprog af hustavlen og sentenserne. 4 nye salmer er lærte, de tidligere lærte repeterede.

II kl. Vogts bibelhistorie for borgerskoler er gjennemgaaet fra begyndelsen til «Eli og Samuel.» Jødelands geografi er

gjennemgaaet i kort omrids. Katekismens 5 parter efter Bangs udgave samt et udvalg af hustavlen og sentenserne. Endel salmer.

III kl. Bibelhistorie: Fra Samuels bøger ud det gamle testamente med forbigaaelse af udsigterne over de poetiske og profetiske skrifter, af apokryferne kun læst Makkabæernes bøger, stadig under henvisning til den bibelske geografi og kart. Katekismus: repeteret de 3 sidste parter, lært endel sprog af hustavlen og sentenserne. Forklaring: 1ste part efter Bangs forklaring. Endel salmer er lært udenad.

IV kl. Bibelhistorie: Fra det nye testamentes begyndelse til paaskedag. Forklaring: Første og anden part efter Bangs forklaring. Kortfattet oversigt over kirkeaaret mundtlig meddelt.

V kl. Bibelhistorie: Fra apostlernes gjerninger bogen ud, repeteret det gamle testamente, gjennemgaaet oversigten over de poetiske og profetiske skrifter. Forklaring: De 3 sidste parter efter Sverdrup; 1ste part repeteret.

VI kl. Repeteret det nye testamente og vigtigere og vanskeligere afsnit af det gamle testamente. Den bibelske geografi repeteret i sammenhæng. Forklaringens 4 sidste parter repeteret (de indcirklede stykker fordres ikke lært udenad). En kortfattet oversigt over gudstjenestens ordning meddelt mundtlig.

Modersmaalet.

I kl. Læsning med samtaler om og gjengivelser af det læste efter Pauss & Lassens læsebog, 2det skoletrin, 1ste afdeling. Nogle digte lærte udenad efter læsebogen. Sætningsdelene og ordklasserne er gjennemgaaede og indøvede efter Hofgaards lille norske grammatik og Jensens eksempelsamling. Diktat afvekslende med afskrift og udenadskrift 2 timer ugentlig; udenadstavning.

II kl. Læsning efter Pauss & Lassens læsebog, 2det skoletrin, 2den afdeling. Foredrag af udenadlærte digte. Gram-

matik: Formlæren og enkelte dele af sætningslæren gjennemgaaet efter Hofgaards lille grammatik med analyse efter Jensens eksempelsamling. (I I og II mdkl. er gjennemgaaet det væsentlige af Hofgaards lille norske grammatik.) Diktat, afvekslende med afskrift og udenadskrift; smaa gjenfortællinger. Brugen af de vigtigste skilletegn indøvet.

III kl. Læsning efter Erichsen og Paulsens læsebog 3dje del (det i forordet for denne klasse opførte læsestof) med forklaring og gjengivelse af det læste. Udenadlærte digte efter samme læsebog. Grammatik: Repetition af Hofgaards lille grammatik i sammenhæng; analyse, væsentlig efter læsebogen. Retskrivningsøvelser som i forrige klasse; gjenfortællinger. Forsøg paa en let selvstændig stil af beskrivende art: «Et frikvarter.»

IV kl. Læsning: Erichsen og Paulsens læsebog 3dje del, det i forordet opgivne pensum for klassen. Foredrag af udenadlærte digte. Efter Hofgaards større grammatik repeteret det vigtigste af formlæren og læst sætningslæren i sammenhæng. Stadig analyse. Skriftlige øvelser: Diktat, skriftlig analyse, hveranden uge en stil af fortællende, skildrende eller beskrivende indhold. I skoleaaret er følgende udarbeidelser skrevne: 1) Den gang jeg brak mine ski. 2) Fortælling om en overstaaet fare. 3) Mine nye klæder er flængede! 4) Kamp mellem en hund og en kat. 5) Hvorledes min due blev frelst af høgens klør. 6) En badetime. 7) Min kat. 8) Min første dampskibstur. 9) Dammen ligger! 10) Paa landtur. 11) Karl Johans-monumentet i Kristiania. 12) Vor skoles bygninger. 13) Da vi flyttede.

V kl. Læsning: Erichsen og Paulsens læsebog 3dje del, det meste af det i forordet opgivne pensum for klassen; desuden af Erichsens «Norske læsestykker for middelskolens øverste klasse»: «Den politiske kandestøber» og flere kortere prosaiske og poetiske stykker. Foredrag af udenadlærte digte. Repetition af det væsentligste af

sætningslæren, ledsaget af stadig analyse. Skriftlige arbeider: Diktat, skriftlig analyse samt hveranden uge en stil af beskrivende, skildrende eller fortællende indhold. I skoleaaret er følgende udarbeidelser skrevne: 1) En skolebog fortæller sin historie. 2) En frakkes historie. 3) En dag af en skoleguts liv. 4) Skolen i regnveir. 5) Flyttedagsscener. 6) Et besøg hos en fattig familie i dens hjem. 7) Balspil. 8) Skiløbning. 9) En Tycho Brahes dog. 10) En hyggelig aften i julen (tentamen). 11) Naar musiken spiller i Studenterlunden. 12) Brev til mine forældre fra mit ferieopholdssted. 13) Brev til læreren i norsk, væsentlig om mit skolearbeide. (De to sidste indleverede som breve, med fuldstændigt brev-udstyr, ikke i stilebøger.) 14) Akerselven I. 15) Do. II. 16) Hunden, dens egenskaber og nytte. — Anvisning til at forfatte dispositioner; nogle dispositioner udarbeidede paa skolen.

VI kl. Læsning: Stykker af Erichsen og Paulsens læsebog 3dje del og af «Norske læsestykker for middelskolens øverste klasse», udgivne af A. E. Erichsen, væsentlig af de nedenfor nævnte forfattere. Med Broch og Seips «Kortfattet norsk og dansk literaturhistorie, nærmest til brug for middelskolen» som ledetraad er gjennemgaaet de væsentligste af fællesliteraturens forfattere fra Holberg af, af den nyere danske literatur Oehlenschläger, Grundtvig, Ingemann og H. C. Andersen samt af den nyere norske literatur Wergeland, Welhaven, Asbjørnsen, Moe, Bjørnson, Ibsen, Lie og mindre udførlig enkelte andre forfattere. Verslæren og digtarterne gjennemgaaet. — Leilighedsvis mundtlig og skriftlig analyse. — I regelen hveranden uge en udarbeidelse af beskrivende, skildrende, fortællende eller lettere ræsonnerende indhold. I skoleaaret er følgende udarbeidelser skrevne: 1) En aftenunderholdning i en familiekreds. 2) Turistliv (et par blade af min dagbog). 3) Borgerskolen og dens nærmeste omgivelser. 4) Den norske fisker. 5)

Den norske bonde. 6) De tre eller fire af vore vigtigste skovtræer. 7) Vekstlivet i Kristiania-dalen i de forskjellige aarstider. 8) Trækfuglene, deres eiendommeligheder og levevis. 9) Oversigt over de vigtigste geografiske opdagelser i overgangstiden mellem middelalderen og den nyere tid. 10) Sverre Sigurdssøn (karakterskildring). 11) Hvilken aarstid jeg synes bedst om, og hvorfor (tentamen). 12) Jernbanerne og deres betydning for vor tid. 13) Handlingen i «Den politiske kandestøber». 14) De vigtigste reisemaader, deres fordele og mangler (tentamen). 15) Gjengivelse af tankegangen i og indholdet af Ibsens digt «Paa Akershus». 16) De norske vasdrag og deres betydning for landets næringsveie. — Øvelser i at udarbeide dispositioner.

Tysk.

I kl. Artikelen i nom. sing. og plur. Eksempler paa substantivernes kjøn og talbøining. Verbets hovedtider i aktiv (Knudsens elementar- og læsebog, sidste udgave, til s. 23).

II kl. Det væsentlige af de regelmæssige bøiningsformer i de forskjellige ordklasser er indøvet efter elementarbogen. (Knudsens elementarbog, 9de udgave, fra s 23 til s. 47, af de norske stykker er dog kun endel gjennemgaaet mundtlig, fremdeles «Gespräche» s. 59—69 og enkelte af de sammenhængende læsestykker.) Adjektivernes og adverbiernes gradbøining og talordene er gjennemgaaet efter Gundersen og Larsens lille grammatik. Diktater: nogle faa stile efter de norske stykker i elementarbogen.

III kl. Formlæren er gjennemgaaet i sammenhæng efter Løkkes lille grammatik ved Johanssen indtil afsnittet om sammensatte verber, til hvis gjennemgaaelse Knudsens elementarbog s. 47—51 er benyttet. De norske stykker i elementarbogen er gjennemgaaede dels mundtlig, dels skriftlig. Af sammenhængende stykker er læst efter

Knudsens bog, 9de udg., omtr. 35 sider. Udenadlæsning, stile og diktater.

IV kl. Formlæren repeteret efter Løkkes lille grammatik. De vigtigste syntaktiske regler (prædikatsordet, verbets styrelse, vigtigere tids- og stedsbestemmelser med og uden præposition, bisætninger og ordstillingen i samme) er indøvet under gjennemgaaelse af Norbys «Lettere tyske stilopgaver for skolens mellemtrin», de første 38 sider. Omtrent 40 sider af Gundersens tyske læsebog er gjennemgaaet. — Udenadlæren, diktat.

V kl. Syntaksen gjennemgaaet i sammenhæng efter Løkkes lille grammatik, formlæren repeteret i sammenhæng efter samme bog. I hjemmestil og i extemporalstil om ugen dels efter Knudsens, dels efter Mohr & Outzens stiløvelser; mundtlig oversættelse fra norsk til tysk efter samme bøger. Læst omtrent 50 sider af Gundersens tyske læsebog, af poesi nogle faa digte. — Udenadlæren med skriftlig og mundtlig gjengivelse.

VI kl. Formlæren og syntaksen repeteret efter Løkkes mindre grammatik. Stilskrivning og mundtlig oversættelse fra norsk til tysk som i foregaaende klasse efter Mohr & Outzens og efter Hofgaards stiløvelser. Af og til øvelse i at skrive extemporalstile uden hjælp af lexikon (dertil sammensatte stykker med blot kjendte ord), ligesom af og til øvelse i fri mundtlig eller skriftlig gjengivelse af en (paa tysk) oplæst liden anekdot eller fortælling. Læst Schillers «Wilhelm Tell». Til øvelse i extemporaloversættelse er benyttet Gerstäckers «Herrn Mahlhuber's Reiseabentheuer». — Udenadlæren af mindre prosaiske og poetiske stykker.

Engelsk.

III kl. Brekkes Læsebog i engelsk for begyndere: Udtalereglerne (s. 1—11) og af læsestykkerne s. 12—49. Efter den vedføiede lille grammatik gjennemgaaet: Artiklerne, substantivet, adjektivet, adverbiet, talordene, pronomerne

og verbernes regelmæssige bøining; af de uregelmæssige verber kun de, som forekommer i de gjennemgaaede læsestykker.

IV kl. Den hele formlære gjennemgaaet i sammenhæng efter Løkkes grammatik ved Western. Af syntaksen gjennemgaaaet fra § 92 til § 100, det gjennemgaaede indøvet ved stile i udvalg efter Knudsen og Løkkes stiløvelser. Af Løkkes læsebog læst s. 74—128. Enkelte stykker lært udenad med mundtlig og skriftlig gjengivelse. Jevnlig diktatskrivning efter forberedelse.

V kl. Det vigtigste af syntaksen (til § 120) gjennemgaaet efter Løkkes grammatik ved Western. Formlæren repeteret efter den samme grammatik. 1 hjemmestil og 1 extemporalstil ugentlig. Brekkes læsebog for middelsk. V og VI kl. fra begyndelsen til s. 49 læst og repeteret. Endel poetiske smaastykker er lært udenad. Udenadlæsning, mundtlig og skriftlig retroversion, diktat.

VI kl. Repetition af det hele grammatiske pensum efter Løkkes større grammatik. 1 hjemmestil og 1 extemporalstil ugentlig. Øvelser i mundtlig retroversion af lette norske stykker ex tempore. Af Brekkes læsebog er læst omtrent 60 sider, hvoraf enkelte stykker er repeteret. Til extemporaloversættelse er benyttet uddraget i læsebogen af Marryat «The settlers in Canada». Udenadlæren med gjengivelse.

Latin.

III kl. Efter Schreiners grammatik er gjennemgaaet det væsentligste af substantivets, adjektivets, pronomenets og verbets bøining. Af Andersens læsebog 24 sider; retroversionsøvelser drevne saavel skriftlig som mundtlig.

IV kl. Af Schreiners grammatik er den hele formlære gjennemgaaet, dog med forbigaaelse af enkelte mindre vigtige punkter. De vigtigste afsnit af syntaksen mundtlig gjennemgaaede og indøvede gjennem læsebogens eksempelsamling (de vigtigste afsnit af kasuslæren samt det

vigtigste om hoved- og bisætninger). En gang ugentlig skolestil efter dikterede eksempler. Ca. 20 sider af Andersens læsebog samt af Cornel: Miltiades.

V kl. I grammatik er formlæren repeteret i sammenhæng og de vigtigere punkter af syntaksen gjennemgaaede efter Schreiners grammatik. 1 time ugentlig skolestil, i sidste halvaar ogsaa 1 hjemmestil hver anden uge. 20 sider af Andersens udvalg af latinske klassikere.

VI kl. Repetition af formlæren efter Schreiner; det væsentligste af syntaksen gjennemgaaet, dels fortløbende efter grammatiken, dels gjennem henvisninger under forfatterlæsningen. 1 skolestil ugentlig og 1 hjemmestil hver anden uge. Cæsar de bello Gall. 1ste bog fra kap. 13 ud samt anden bog. Af Phædri fabler 100 vers.

Fransk.

V kl. Knudsens «Kortfattet fransk grammatik» gjennemgaaet fra begyndelsen til § 68; de uregelmæssige verber (§ 68) ikke gjennemgaaet i sammenhæng, men enkelte taget leilighedsvis, eftersom de har forekommet i det læste. Af Knudsen og Wallems læsebog I del læst de første 22 sider med retroversionsøvelserne s. 107—110.

VI kl. Repetition af formlæren, de uregelmæssige verber gjennemgaaet i sammenhæng. Af syntaksen gjennemgaaet de allervæsentligste punkter, deriblandt det vigtigste af ordstillingen og participiets bøining, efter Knudsens lille grammatik. Af Knudsen og Wallems læsebog I del læst og repeteret fra s. 23 til s. 60, de forekommende 3 smaa digte oversprungne.

Praktisk regning.

I kl. Repeteret de fire regningsarter i ubenævnte og ensbenævnte hele tal med udvidelse af talsystemet over millionen. De fire regningsarter i benævnte decimaltal med indøvelse af de decimale mynt-, maal- og vegt-

enheder. (Nicolaisens regneskole: 7de trin, de sidste afsnit af 8de og 9de trin samt 10de, 11te og 12te trin med forbigaaelse af IV afsnit, udmaaling af parallelogrammer.)

II kl. Fuldstændigere gjennemgaaelse af de fire regningsarter i forbindelse med repetition af det metriske system. Udmaaling af parallelogrammer. Indøvelse af de fire regningsarter i almindelig brøk samt regning med tids- og tælleenhederne. (Regneskolen: Repetition af 10de —12te trin, første gjennemgaaelse af 14de—15de trin.)

III kl. Repetition af almindelig brøk og decimalbrøk. Enkelt reguladetri og lette opgaver i sammensat reguladetri med reduktion til enheden. (Johannesens regnebog 3dje hefte.)

IV kl. Repeteret reguladetri, idet regningsarten navnlig er anvendt til rente- og procentberegninger.

V kl. Indøvelse af rabat-, diskonto-, delings- og blandingsregning. For engelsklinjen desuden gjennemsnitsregning og kjendskab til mynt, maal og vegt i de fremmede lande, hvormed vort land staar i mest udstrakt forretningsforbindelse. Kursregning.

VI kl. Beregning af simple stereometriske legemers kubikindhold. Rentes rente under anvendelse af logarithmer. For engelsklinjen desuden rentes- diskonto- og vekselregning samt kjedereglen og dens anvendelse ved beregning af rentes rente og indirekte kurs; beregning af fakturaer og simplere sammensatte kalkulationer.

Bogholderi.

VI kl. Det dobbelte bogholderi, udført gjennem nogle eksempler paa forretningsgange af kortere og længere varighed. De i forretningslivet almindelige bøger er blevet førte, og eleverne er gjort bekjendte med de almindelig forekommende forretningsdokumenter.

Mathematik.

III kl. Konstruktionsøvelser 1 time ugentlig efter Getz' konstruktionsbog, første hefte, hvorunder børnene er gjort bekjendte med de elementære geometriske begreber.

IV kl. Arithmetik: Hovedsætningerne af læren om hele og brudne tal for de 4 regningsarters vedkommende (1ste og anden bog af Bonnevies lærebog med tilhørende opgaver).

Geometri: De vigtigste sætninger om rette linjers gjensidige stilling, trianglers kongruens, tre- og firkanters inddeling og hovedegenskaber (1ste bog af Bonnevies lærebog med tilhørende konstruktioner).

V kl. Arithmetik: Ligninger af første grad med en og flere ubekjendte, de vigtigste sætninger af proportionslæren samt af potens- og rodlæren (3die og 4de bog af Bonnevies lærebog til logarithmer, med forbigaaelse af enkelte dele af rodlæren).

Geometri: Cirkler, rette linjer i forhold til cirklen, cirklers gjensidige stilling, central- og periferi-vinkler, linjers, vinklers og polygoners udmaaling (2den, 3dje og 4de bog af Bonnevies lærebog med tilhørende konstruktioner).

VI kl. Arithmetik: Logarithmer og andengradsligninger (efter Bonnevies lærebog).

Geometri: Ligedannede triangler, polygon- og cirkelberegninger (5te og 6te bog af Bonnevies lærebog med tilhørende konstruktioner og beregningsopgaver).

Blandede opgaver. Repetition af det hele mathematiske pensum.

Geografi.

I kl. Under tegning af karter i løse omrids er de europæiske lande gjennemgaaet i sammentrængt fremstilling. (Horns lærebog i geografi for middelskolen, første trin, fra begyndelsen til s. 37.)

II kl. Norges geografi repeteret. De øvrige verdensdele gjennemgaaet paa lignende maade som Europa i I kl. (Horns lille geografi s. 37 til slutningen). Mundtlig meddelt det allervæsentligste af den astronomiske og fysiske geografi.

III kl. Repeteret Norge efter den lille geografi. Under stadig øvelse i karttegning er Asia, Afrika, Amerika og Australien gjennemgaaede efter Horns lærebog i geografi for middelskolen, 2det trin (2den udgave s. 1—65).

IV kl. Horns geografi fra begyndelsen af Europa til Danmark (2den udgave s. 66—132). Repeteret Norge efter Christensens udtog af Geelmuydens geografi.

V kl. Horns geografi, læst og repeteret de nordiske lande, s. 126—165, politisk geografi og geografiens historie, s. 177—183; gjennemgaaet mathematisk geografi, s. 166—171 (3dje udgave).

VI kl. Horns geografi for middelskolen repeteret.

Historie.

I kl. Erichsens «En liden verdenshistorie» læst og repeteret forfra til s. 79 (4de udgave), «To vigtige opfindelser» (kruddet og bogtrykkerkunsten).

II kl. Erichsens verdenshistorie s. 79 sil slutningen. Derefter Nissens «Verdenshistoriens vigtigste begivenheder» forfra til Romulus (10de udgave s. 55).

III kl. Nissens verdenshistorie fra Romulus til trediveaarskrigen (s. 55—242) læst og repeteret.

IV kl. Nissens verdenshistorie fra trediveaarskrigen til slutningen læst og repeteret. Derefter paabegyndt gjennemgaaelse af «Norges, Sveriges og Danmarks historie for middelskolen» af Sigwart Petersen (3dje udgave ved professor Storm) og fortsat til Norges og Sveriges forening 1319 (s. 57).

V kl. Petersens Norges, Sveriges og Danmarks historie ved Storm fra Sverre Sigurdsson (s. 44) til slutningen læst

og repeteret. Nissens verdenshistore repeteret fra begyndelsen til 1ste puniske krig (s. 70).

VI kl. Repeteret Nissens verdenshistorie fra Karl den store (s. 117) til slutningen. Repeteret hele Petersens Norges, Sveriges og Danmarks historie.

Naturkundskab.

I kl. Zoologi: Gjennemgaaet og beskrevet: hund, kat, hest, okse, ekorn, bjørn, spurv, spurvehøg, ugle, due, and, firfisle, hugorm, frosk, sild, torsk, krabbe, bie, flue og myre.

Botanik: Gjort eleverne bekjendte med plantelegemets delę — i størst mulig korthed. — Lært at kjende 10 planter. (Ingen lærebog.)

II kl. Zoologi: Pattedyr og fugle læst og repeteret efter Sørensens lærebog (3dje udgave s. 22—69, med forbigaaelse af, hvad der omhandler indre organer).

Botanik: Beskrevet og lært at kjende 12 nye planter.

III kl. Zoologi: Læst og repeteret krybdyr, padder og fiske (Sørensen s. 70—93). Desuden repeteret pattedyr og fugle.

Botanik: Læst og repeteret planternes ydre bygning (Sørensen s. 133—150). Beskrevet og lært at kjende 15 nye planter.

IV kl. Zoologi: Læst og repeteret Sørensens lærebog fra leddyr og ud bogen (Sørensen s. 94—129).

Botanik: Gjennemgaaet planternes inddeling (Sørensen s. 161—204).

V kl. Fysik: Læst og repeteret det obligatoriske pensum i fysik efter Henrichsens lærebog.

Botanik: Øvelser i plantebestemmelse efter Sørensens flora.

Zoologi: Det menneskelige legemes bygning og de vigtigste af organernes funktioner. En kort oversigt over hvirveldyrenes indre bygning.

VI kl. Repeteret det hele pensum i naturfag.
Under gjennemgaaelsen af zoologien er der i samtlige klasser ligesom tidligere meddelt fortællinger til illustration af dyrenes karakter og levevis.
I sommertiden er der jevnlig foretaget exkursioner i byens omegn for at botanisere, snart af en, snart af en anden klasse, under vedkommende lærers ledelse. Dels har man til disse exkursioner anvendt et par timer i sammenhæng af skoletiden, dels har man gaaet ud om eftermiddagen.

Skrivning.

I kl. Grundtrækkene, alfabeterne og lettere sammenskriftforbindelser, gjennemgaaede i systematisk orden efter opskrift paa vægtavlen. Taktskrivning anvendt.

II kl. Systematisk repetition af de latinske alfabeter, skrivning af enkelte ord og bogstaver i methodisk og senere i alfabetisk orden, afvekslende med smaa bogstaver sammenhængende hele linjen (stileringsøvelser) og endelig sammenskrift.

III kl. Repetition af de latinske alfabeter, skrivning af vanskeligere bogstavforbindelser og stileringsøvelser. Sammenskrift af sætninger. Gjennemgaaet det lille gothiske alfabet og skrevet endel lette forbindelser af samme.

IV kl. Repeteret det store latinske alfabet som forbogstaver til vanskelige bogstavforbindelser af mindre og større længde; stileringsøvelser og sætninger. Repetition af det lille gothiske alfabet og første gangs gjennemgaaelse af det store; lettere gothisk sammenskrift.

V kl. Skrivning af enkelte ord og sætninger med store forbogstaver i alfabetisk orden. Senere latinsk sammenskrift paa enkelte linjer afvekslende med stileringsøvelser samt konto- og titelskrift paa hver halvside. Øvelser i hurtigere skrift eller haandskrift. Mere fremskredne øvelser i gothisk skrift.

VI kl. Fortsat med øvelser i latinsk og gothisk skrift samt konto- og titelskrift som i V kl.

Tegning.

I kl. Gjennemgaaet og tegnet den rette linje i forskjellige stillinger, vinkler, kors, kvadrater, rhombe, triangel, repeteret med udvidelse til indskrevne figurer (mosaikmønstre). Tegningerne udførte med blæk og pen og skraveret.

II kl. Fortsættelse af retlinjede figurer, tegnet sekskanten og ottekanten med indskrevne stjerneformer, endvidere den krumme linje og cirkelen samt deraf udledede figurer som lette rosetter og sammensætning med rette linjer og nogle lettere stiliserede bladformer efter Herdtles plancher. Udførelsen ogsaa i denne klasse med blæk, skraveret med farvet blæk, tildels med blyant og viskelæder med optrækning med pen.

III kl. Fortsættelse med rosetter og bladformer; fulgt i rækkefølge plancherne i H. Petersens tegneapparat. Overlagt med tusch og tinter.

IV kl. Fortsat efter Petersens tegneapparat, tildels ogsaa benyttet Herdtles plancher; border og ranker. Gjennemgaaet spiralen.

V kl. Tegnet de foregaaende aars opgaver ved afgangsexamenerne, udført og overlagt med tusch og tinter. Begyndt paa projektionstegning.

VI kl. Hovedsagelig projektionstegning, gjennemgaaet prismet, pyramiden, cylinderen, keglen og halvkuglen i sammenstillinger af indtil 4 legemer, projektion i 2 planer. Noget frihaandstegning, ornamenter overlagt med tusch.

VII. Examener.

Kommissionen for afholdelsen af middelskolens afgangsexamen 1892 ved de examensberettigede middelskoler i Kristiania bestod af repræsentanter for de forskjellige skoler; rektor Müller ved Kristiania kathedralskole var af kirkedepartementet opnævnt til at være kommissionens formand.

Kirkedepartementet beskikkede følgende herrer til censorer ved denne skole:

I religion: Cand. theol. Refsum.
I modersmaal: Skolebestyrer Pauss, pastor K. Dahl, cand. theol. Brun.
I latin: Cand. mag. Grøterud.
I engelsk: Cand. mag. Raabe og skolebestyrerinde fru Ragna Nielsen.
I tysk: Cand. phil. Bratt.
I mathematik: Inspektør Johannesen og skolebestyrer Berg.
I historie: Skolebestyrer Ræder.
I geografi: Cand. theol. Arstal.
I fransk: Cand. mag. Holck.
I naturkundskab: Adjunkt Larsen.
I skrivning: Kasserer Thorsen.
I tegning: Landskabsmaler Barlag og landskabsmaler H. Petersen.

Opgaver til de skriftlige prøver blev tilstillet skolerne fra kirkedepartementet. De var følgende:

Norsk udarbeidelse:

Til hvilket land ønskede du helst at kunne gjøre en reise, og hvorfor?

Regning og konstruktionstegning:

Formiddag.

1. *A* kjøber 5 fade vin for kr. 4250,00. Paa grund af kontant betaling faar han imidlertid 10 pct. afslag. Hvert fads

bruttovægt er 918 kg. Hvert tomt fads vægt er $^1/_{12}$ af bruttovægten. 1000 liter vin veier 990 kg.

Hvad har *A* givet for hver hektoliter af vinen?

A sælger hele vinpartiet til *B*. Betalingen skal erlægges først 3 maaneder efter salget og beregnes efter kr. 110,00 pr. hl. For beløbet udsteder *B* en veksel. *A* sælger straks vekselen i en bank, der udbetaler ham beløbet kontant med fradrag af diskontopræmien, der beregnes efter $5^1/_2$ pct. p. a.

Hvormeget fik *A* udbetalt af banken? Hvor stor var *A*'s fortjeneste ved denne handel?

2. Fladeindholdet af et ligesidet triangel er 4,5 m^2. Find fladeindholdet af den cirkel, der kan omskrives om dette triangel, og af det kvadrat, der kan indskrives i samme cirkel. $\pi = 3{,}14$.

Eftermiddag.

3. En mand har $^1/_4$ af sin formue staaende i en forretning, der giver et udbytte af 5 pct. p. a., $^1/_3$ i en bank til $3^3/_4$ pct. p. a. og resten i en anden bank til $3^1/_2$ pct. p. a. Han beregner, at om han satte hele sin formue ud til 4 pct. p. a., vilde han faa kr. 12,00 mere i aarligt udbytte af sine penge. Hvor stor er mandens formue?

4. Der er givet en cirkel med 3 cm. radius og en tangent til samme. Konstruer de rette linjer, af hvilke cirkelen afskjærer en korde paa 3,5 cm., og som danner en vinkel paa 75^0 med tangenten. Fremgangsmaaden forklares.

Tysk stil.

Min fader var læge i Thüringen. Han var en flink mand, som tjente mange penge, da han var vidt og bredt bekjendt; men vi var otte børn, saa der ikke blev meget tilovers. Vi boede i et smukt hus med have i en stor landsby og havde det meget godt; men den tid husker jeg kun utydelig; jeg var dengang endnu megøt liden, og alt, hvad der da skede, har[1]) jeg

[1]) have (fra) udtrykket ved wissen (aus).

mer fra min moders fortællinger. En stormfuld vinternat kom der et bud til min fader og bad ham om at komme til en landsby tre mil borte[1]) til en meget syg mand. Min moder var bange for uveiret og sagde derfor til fader, at han ikke burde gaa ud, før stormen havde lagt sig lidt. Dog, fader var for samvittighedsfuld til at lade den syge vente og lovede at komme straks. Derpaa lod han sin hest sadle, pakkede sig godt ind og red hilsende ud i nattens mørke.

Dog, da han havde redet et stykke, vendte han pludselig om igjen og sagde til min moder, som endnu stod i gadedøren: «Se, jeg har glemt at give dig et kys.» Han bøiede sig [ned] fra hesten og kyssede hende. «Ak, havde du dog ikke vendt om!» raabte moder ængstelig; «det betyder ulykke; bliv hjemme!»

Men han lo, hilsede endnu engang med haanden og red afsted. Vi saa ham aldrig igjen.

Latinsk stil.

Endelig sendte senatet en gesant til Carthago for at erfare, hvad Hannibal foretog sig; hemmelig befaledes det ham at opfordre Hannibals rivaler til at rydde denne af veien[2]) og saaledes at befri romerfolket fra den forhadte fiende. Men sagen blev ikke skjult for[3]) Hannibal, der ikke var mindre forsigtig i medgang end i modgang. Han forudsaa straks faren, og efterat han den hele dag havde færdedes[4]) paa torvet for alles øine, steg han henimod aften tilhest[5]) og ilede til et landsted, som han havde udenfor byen ved havets bred. Her gik han med en udvalgt skare slaver ombord i et skib[5]), som laa færdigt til at seile, og styrede kursen til Antiochia. Da carthagenienserne den følgende dag blev underrettede herom, blev de forfærdede, som om byen allerede var erobret, og de anede, at denne flugt vilde blive til undergang for dem.

---

[1]) borte udtrykkes ved adjektivet entfernt. [2]) Rydde af veien: *tollere e medio.* [3]) Noget bliver skjult for mig: *aliquid me latet.* [4]) Færdes: *versari.* [5]) Stige tilhest, gaa ombord i et skib: ɔ: bestige en hest, bestige et skib.

Engelsk stil.

Da keiser Frans den første og hans hustru en aften gik og spadserede i nærheden af en landsby, mødte de en fattig klædt mand, som drog en kjærre, hvorpaa der stod en ligkiste. En gammel hund, der humpede sørgmodig afsted, var det eneste levende væsen, der syntes at sørge over den afdøde. Keiseren stansede øieblikkelig og spurgte manden, hvis lig han havde i kisten. «Det er en gammel tiggers», svarede manden. Keiseren spurgte, om den afdøde ikke havde havt nogen børn, nogensomhelst slegtninge, nogen venner, saasom ingen fulgte ham til graven. «Nei», svarede manden, «ingen brød sig om ham uden hans stakkels hund. I mange aar har han levet i den største elendighed; men endelig gjorde døden ende paa hans lidelser«. «Nu», udbrød keiseren, «hvis ingen anden vil følge denne stakkels tigger til graven, saa vil jeg.» Og han og hans hustru gik bag kjærren, som om de havde været tiggerens nærmeste slegtninge. Keiseren saa meget alvorlig og tankefuld ud, da han stod paa kirkegaarden og hørte paa begravelsesritualet[1]), og han gik ikke bort, før alt var forbi.

Projektionstegning.

Følgende figurer opstilles af læreren og forlanges aftegnede i grundrids og oprids:

1) En firkantet klods, længde = 10,5 cm.
bredde = 2,5 cm.
høide = 5 cm.

ligger paa horisontalplanet saaledes, at en sidekant berører vertikalplanet, og den brede sideflade danner en 45^0 vinkel tilhøire med samme.

2) En cylinder, høide = 10 cm.
radius = 2,5 cm.

staar paa horisontalplanet saaledes, at den berører den førstnævnte figur og har aksen ret foran den kant af samme, der staar yderst tilvenstre.

[1]) the burial service.

3) Et trekantet prisme, længde = 10 cm.
grundfladens side = 5 cm.
staar paa figur no. 1 og støtter sig til figur no. 2 saaledes, at prismets og cylinderens akser ligger i samme plan parallelt med vertikalplanet, og at afstanden mellem prismets nederste kant og cylinderens akse er 4,5 cm.

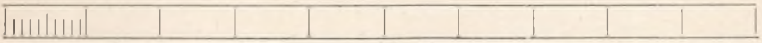

Af de 32 elever i VI mdkl. stod 2, paa engelsklinjen, saa langt tilbage, at skolen ikke kunde erklære dem modne for middelskolens afgangsexamen. De tog imidlertid privat undervisning, gik op som privatister og stod sig. En elev foretrak at søge skolen endnu et aar for at være sikker paa at faa en god examen næste aar.

Det blev saaledes 29 af skolens elever, 2 paa latinlinjen og 27 paa engelsklinjen, som fremstillede sig til middelskolens afgangsexamen. Af disse fuldførte 1 ikke examen. De 28 bestod prøven med følgende hovedkarakterer:

For latinlinjens elever:

		Hvormange aar elev af skolen.	Hovedkarakter.
1.	Jensen, Hartvig	9	meg. godt (1,71).
2.	Lund, Hagbart	9	godt (2,54).

For engelsklinjens elever:

3.	Aaberg, Karl	9	meg. godt (1,89).
4.	Agnæss, Thomas	9	udm. godt (1,29).
5.	Andersen, Halfdan	1/2	meg. godt (1,93).
6.	Arnesen, Hans	9	meg. godt (1,87).
7.	Basberg, Thorolf	9	meg. godt (1,87).

		Hvormange aar elev af skolen.	Hovedkarakter.
8.	Borgen, Sigurd	9	meg. godt (1,93).
9.	Bretteville, Aksel	8	meg. godt (2,00).
10.	Christiansen, Herman	6	meg. godt (1,96).
11.	Christiansen, Trygve	6	meg. godt (1.64).
12.	Egenæs, Otmar	5	meg. godt (2,00).
13.	Goffeng, Gunnar	9	meg. godt (2,07).
14.	Halvorsen, Halvor	8	godt (2,96).
15.	Holthe, Eilert	7	godt (2,54).
16.	Ihle, Ole	1/2	udm. godt (1,46).
17.	Jakobsen, Andreas	7	udm. godt (1,37).
18.	Jensen, Jens	6	meg. godt (2,11).
19.	Jensen, Peter	9	meg. godt (2,32).
20.	Jespersen, Theodor	9	meg. godt (1,82).
21.	Johansen, Karl	9	meg. godt (1,75).
22.	Maalstad, Karl	7	udm. godt (1,40).
23.	Nagel, Fredrik	5	godt (2,68).
24.	Odén, Theodor	6	meg. godt (2,29).
25.	Olsen, Odin	3	meg. godt (2,32).
26.	Osvold, Olav	9	meg. godt (1,86).
27.	Ottesen, Louis	5	godt (2,64).
28.	Soløst, Karl	6	meg. godt (2,25).

De to af skolens elever, der tog examen som privatister, var

29. Lund, Hartvig, 2 aar elev af skolen, hovedkarakter godt (2,79).
30. Lunde, Ragnvald, 9 » —»— do. godt (2,57).

10 andre privatister fremstillede sig til middelskoleexamen, samtlige paa engelsklinjen. 1 af dem strøg i den skriftlige prøve; de øvrige 9 bestod examen med følgende udfald:

1. Almqvist, Georg Emil . . . . . godt (2,54)
2. Blakstad, Anders Peter . . . . . meg. godt (2,25)
3. Grøndahl, Carl Ludvig . . . . . godt (2,64)
4. Krogsrud, Hans Otto . . . . . godt (2,64)
5. Næss, Einar . . . . . meg. godt (2,29)

6. Steen, Hans Haslum . . . . . meg. godt (2,29)
7. Wettre, Gudolf . . . . . meg. godt (2,43)
8. Horsle, Paul . . . . . meg. godt (2,11)
9. Hoel, Gudmund . . . . . meg. godt (1,71)

Ligesom de nærmest foregaaende aar blev aarsexamen for klasserne udenfor afgangsklassen afholdt i indskrænket omfang, idet hver klasse blot blev examineret i et udvalg af fag, ikke i samtlige. Der blev examineret i

religion i IV og II mdkl. og 3 forbkl.,
modersmaal i V, III og I mdkl. og 3 forbkl.,
tysk i IV og II mdkl.,
engelsk og latin i V og III mdkl.,
geografi i IV og II mdkl.,
historie i V, III og I mdkl.,
mathemathik og praktisk regning i IV og II mdkl. og 3 forbkl.,
naturfag i V, III og I mdkl.

Den skriftlige examen blev afholdt i samme udstrækning som sedvanlig. For de mundtlige fags vedkommende, hvori der ikke blev afholdt examen, blev elevens karakter bestemt efter hans fremgang i skoleaaret, hvorhos lærerne havde tilladelse til at anstille en privat prøve i undervisningstimerne før examen i tilfælde, hvor de fandt dette nødvendigt for at bestemme karakteren.

VIII. Skolepenge. Skolebeneficier.

Indskrivningspenge erlægges ikke. Skolepengene erlægges forskudsvis for hver maaned og beregnes altid for hele maaneder, nemlig fra begyndelsen af den maaned, hvori en discipel kommer ind paa skolen, til slutningen af den maaned, hvori han gaar ud. For elever, der indmeldes i første forbkl. fra skole-

aarets begyndelse, beregnes dog skolepengene først fra september maaneds begyndelse. Naar en elev rester skolepenge for længere tid end to maaneder, kan han negtes adgang til skolen.

Skolepengenes størrelse er:

for 1ste forberedelsesklasse	kr.	4	maanedlig
- 2den	—	«	6	—
- 3die	—	«	8	—
- I—III middelskoleklasse	»	10	—
- IV—VI	—	»	12	—

Naar flere brødre samtidig søger skolen, betales for den anden tre fjerdedele, for den tredje halvdelen af de fastsatte skolepenge; den fjerde og følgende gaar frit.

Udmeldelser kan kun finde sted fra en maaneds slutning og maa ske skriftlig mindst en maaned forud.

Hele og halve fripladse kan af forstanderskabet tilstaaes i et antal af indtil en tiendedel af skolens elevantal, regnet efter hele fripladse, til elever, hvis flid, fremgang og opførsel gjør dem fortjente hertil, og hvis forældre eller forsørgere trænger til en saadan lettelse. Fripladse tilstaaes i regelen kun saadanne elever, hvis forældre eller forsørgere i mindst 2 aar har havt sit hjem i Kristiania.

Friplads tilstaaes ingen elev, medmindre han har gaaet mindst et aar paa skolen.

Som regel tilstaaes ikke fripladse i forberedelsesskolen.

Ansøgninger om fripladse indleveres hvert aar i mai maaned og maa være ledsagede af attester af ny dato.

I skoleaaret 1891—92 har været bevilget 31 hele og 36 halve fripladse til et samlet beløb af 6936 kroner. Moderation for brødre i skoleaaret har beløbet sig til kr. 5110. Fripladse og moderation tilsammen udgjorde altsaa kr. 12 046.

For renterne af pedel Andresens legat er desuden skolepengene blevet betalte for en elev af VI middelskoleklasse, hvorhos 2 sønner af lærere ved skolen har havt fripladse uden konkurrence.

IX. Forskjelligt.

Ved skrivelse af 27de juni 1891 oversendte kirkedepartementet til skolen «Udkast til en forandret ordning af det høiere skolevæsen», udarbeidet af en kongelig kommission, der var nedsat til at revidere bestemmelserne om det høiere skolevæsen, idet det samtidig begjærede skoleraadets erklæring om udkastet. Departementet bad skoleraadet knytte sin erklæring til følgende række spørgsmaal:

1. a) Ansees det tilraadeligt at begynde den høiere skoles kursus og i forbindelse dermed undervisningen i fremmede sprog med nuværende 3dje middelskoleklasse?
   b) Vil folkeskolens 1ste og 2den afdeling kunne tjene som grundlag for den høiere skole?
   c) Bør der holdes optagelsesprøve for dem, som fra folkeskolens 2den afdeling skal gaa over til den høiere skole?
   d) Har man i tilfælde noget at bemerke ved optagelsesfordringerne?
2. a) Er der grund til at beholde middelskolen som et led i den høiere skole med det i lov af 17de juni 1869 § 2 angivne dobbelte formaal?
   b) Bør middelskolen i et 4-aarigt kursus normalt afsluttes ved det 15de aar?
   c) Er det tilraadeligt delvis at benytte 1ste gymnasieklasse som et tillægskursus til middelskolen med en høiere anlagt afgangsprøve?
3. Har man noget at bemerke ved maalsbestemmelserne for undervisningen i middelskolen og særlig
   a) Ansees maalet for religionsundervisningen rigtig sat? Findes det tilraadeligt, at religion udgaar som examensfag?
   b) Ansees det rigtigt, at undervisningen i fremmede sprog i middelskolen indskrænkes til 2: tysk—engelsk (latin), og at det ene gjøres til hovedsprog med høiere anlagt

mundtlig og skriftlig prøve (stil)? — Bør hovedsproget være tysk, og bør i saa fald undervisningen begynde med dette sprog eller engelsk? — Ifald engelsk bliver bisprog, bør der da være nogensomhelst skriftlig prøve i dette sprog og i saa fald af hvad art?

c) Ansees det tilraadeligt, at der i historie ved afgangsexamen kun gjøres rede for, hvad der reglementsmæssig er gjennemgaaet i de to øverste klasser?

d) Ansees det hensigtsmæssigt at begrænse det matematiske pensum som foreslaaet? Vilde det være at anbefale at udsætte paabegyndelsen af matematik til 3dje (d. e. næstøverste) klasse?

e) Bifalder man den plan, hvorefter undervisningen i naturkundskab tænkes meddelt, og finder man det tilraadeligt, at prøven deri deles, saaledes at prøven i naturhistorie allerede aflægges ved udgangen af 1ste halvaar af 3dje klasse?

f) Er det at anbefale, at undervisning i tegning udstrækkes til alle elever i middelskolen, at projektionstegning bortfalder, og at maalet for frihaandstegning udvides som foreslaaet?

4. Ansees det timetal, som er tildelt de forskjellige fag i middelskolen, rimeligt i forhold til det satte maal?

5. Under forudsætning af gymnasiets deling i flere dannelseslinjer, bør fællesskabet mellem linjerne udvides som af kommissionen foreslaaet, og særlig bør der i latingymnasiet undervises i tysk, geografi og naturkundskab?

6. a) Bør skolen fremdeles give undervisning i latin og græsk med omtrent samme maal som hidtil, og antages dette i hovedsagen at kunne naaes ved den af flertallet foreslaaede ordning af undervisningen i disse sprog?

b) Ansees det tilraadeligt at gjøre græsk valgfrit, saa gymnasiet deles i en reallinje, en latinlinje og en latingræsk linje?

c) Er det at anbefale, at der aabnes adgang til fra 1ste klasse at gaa over fra latinlinjen til reallinjen?

7. Ansees det rigtigt efter de to mindretals forslag at udsætte latin til gymnasiet med eller uden et kortere (to-aarigt) kursus i græsk?

8. Ansees undervisningen paa hver af de foreslaaede linjer som helhed tilfredsstillende ordnet, og har man noget at bemerke ved undervisningsmaalene?

Særlig

a) Ansees det rigtigt at føre undervisningen i tysk paa alle linjer frem til det opstillede maal, og for realgymnasiets vedkommende forandre maalet for undervisningen i engelsk saaledes, at afgangsprøven deri bliver udelukkende mundtlig eller, hvis tillige skriftlig, indskrænket til reproduktion uden stil?

b) Ansees det berettiget at begrænse det matematiske og naturvidenskabelige undervisningsstof i realgymnasiet saaledes som af flertallet og mindretallet foreslaaet? Findes stofordningen ved disse fag forøvrigt tilfredsstillende, og ansees det tilraadeligt i det ene af dem eller i begge at afholde en partiel afgangsprøve ved udgangen af 1ste klasse?

c) Er det at anbefale, at enten etik eller troslære medtages under religionsundervisningen og i saa fald hvilken af disse discipliner? Er det tilraadeligt, at prøven i religion bortfalder som ved middelskoleexamen saaledes ogsaa ved examen artium?

d) Bør læsning af oldnorsk fremdeles medtages ved undervisningen i modersmaalet?

e) Er den foreslaaede ordning af undervisningen i historie og af afgangsprøven i samme at anbefale?

f) Bør der ogsaa paa latinlinjen gives undervisning i tegning?

9. Ansees det timetal, som er tildelt de forskjellige fag i gymnasiet, rimeligt i forhold til det satte maal?

10. Ansees den foreslaaede dagiige skoletid og dennes fordeling mellem undervisning og friminuter for passende?
11. Bør sløid være obligatorisk fag? Baade i middelskolen og gymnasiet?
12. a) Ansees den til legemsøvelser afsatte tid passende og rigtig fordelt mellem gymnastik og sløid?
    b) Ansees det rigtigt, at undervisningen i sløid afsluttes med en prøve, der tillægges samme vegt som skolens øvrige fag?
    c) Bør saadan prøve ogsaa aflægges i gymnasiet?
13. Er den foreslaaede ordning af sangundervisningen at anbefale?
14) a) Bør ferierne bibeholdes som hidtil?
    b) Er det at anbefale, at den aarlige undervisningstid udvides ved inddragning af aarsprøverne og de særlige militære øvelser?
15. Er ansættelse af skolelæger at anbefale?
16. Er det at anbefale, at pigerne enten gjennem det hele kursus eller i en del af samme faar kortere daglig undervisningstid end gutterne, og at barneskolens kursus for pigernes vedkommende bliver 1 aar længere end gutternes?
17. Er det af hensyn til det side 63 o. flg. udviklede at anbefale, at pigernes undervisning organiseres saaledes, at der til en fælles fagkreds knyttes alternative fag, og at afgangsprøven ordnes derefter? Er det at anbefale, at afgangsprøven deles som sammesteds foreslaaet?
18. Anbefaler man fællesundervisning, og vil det ogsaa ved denne være rettest at indrette kurset efter, hvad der ansees for at være pigernes gjennemsnitlige arbeidskraft: gjøre kurset for dem et aar længere end for gutterne? Vil det i saa fald være at anbefale at ordne undervisningen i overensstemmelse med flertallets forslag?
19. Eller antager man, at skoleordningen bør være ens for piger og gutter, og at overanstrengelse bør søges undgaaet ved, at svagere elever paa et eller andet trin et aar dis-

penseres fra et fag og derefter paany gjennemgaar samme klasse med fuldt timetal, før der gaaes videre?

Skoleraadet behandlede udkastet i en række møder og afgav i januar sin erklæring derom. Et uddrag af denne ligesom af de øvrige høiere skolers erklæringer er i oktober maaned indeværende aar blevet trykt efter kirkedepartementets foranstaltning og omsendt til skolerne. Dette uddrag er imidlertid ikke tilgjængeligt for almenheden, og da man antager, at det kan have interesse baade for de kommunale myndigheder og for forældrene til vor skoles elever at blive bekjendt med skolens erklæring, hidsættes derfor denne in extenso.

Fra
Kristiania borger- og realskoles skoleraad.

Det fra det kongelige departement for kirke- og undervisningsvæsenet med skrivelse af 27de juni d. a. oversendte «Udkast til en forandret ordning af det høiere skolevæsen» har efter departementets anmodning været behandlet i skoleraad af de ved Kristiania borger- og realskole ansatte lærere under forsæde af skolens bestyrer. Skoleraadet skal herved gjøre rede for sin formening om udkastet, idet det hovedsagelig knytter sine udtalelser til den udkastet ledsagende række af spørgsmaal. Da vor skole blot har middelskole, ikke gymnasium, og blot optager gutter, har vi vore erfaringer væsentlig blot fra middelskolen for gutter; vi har derfor under vore udtalelser væsentlig blot havt denne slags skole for øie og kun leilighedsvis og i korthed berørt spørgsmaal, som nærmest vedkommer gymnasiet og pigeskolen.

ad sp. 1. Den høiere skoles organiske tilknytning til folkeskolen er et hovedspørgsmaal ved ordningen af den høiere skole. Mod ønskeligheden af en saadan tilknytning, sagen seet i sin almindelighed, vil vel nuomstunder kun en minoritet udtale sig.

Men naar tilknytningen skal praktisk gjennemføres, saa gjælder det, at det sker paa en saadan maade, at ingen af de to skoler kommer til at lide formeget derunder. Folkeskolens ordning er bestemt ved loven af 1889, og i den kan for tiden intet forandres. Ved denne ordning er udelukkende taget hensyn til folkeskolens eget tarv og behov, og hensynet til den høiere skole er principielt holdt borte. Naar da en tilknytning skal organiseres, saa gjælder det at ordne den høiere skole saaledes paa basis af den allerede organiserede folkeskole, at de tilbørlige hensyn til den høiere skole faar sin fulde vegt, at den høiere skole ikke kommer til at lide for meget under den nye ordning, at de fordele, som søges ved tilknytningen, ikke kjøbes for dyrt paa den høiere skoles bekostning.

Men vi er bange for, at dette vil ske ved en forbindelse mellem den høiere og lavere skole, saaledes som den er bragt i forslag i udkastet. Og denne vor anskuelse vil vi tillade os at begrunde noget udførligere.

Spørgsmaalet om den høiere skoles organiske tilknytning til den lavere er snarere af social og økonomisk end af pædagogisk art. Der er neppe nogen, som vil paastaa, at den høiere skoles undervisning vil vinde ved skolens tilknytning til folkeskolen, eller at folkeskolen vil tabe ved, at saadan tilknytning ikke finder sted, uden forsaavidt at forbindelsen mellem den høiere og lavere skole muligens kunde gjøre de bevilgende myndigheder mere villige til at bringe ofre for at hæve denne, eller at den lavere skole gjennem en saadan forbindelse kunde blive tilført elementer, der kunde indvirke gavnlig paa dens hele karakter. Men dette er ogsaa mere sociale end pædagogiske hensyn. Vi feiler neppe ved at antage, at det udelukkende er sociale og økonomiske hensyn, som har kaldt spørgsmaalet tillive; man vil demokratisere skolen ved at samle i den børn fra alle samfundsklasser, og man vil indskrænke udgifterne til skolevæsenet ved at undgaa at holde to arter af skoler for børn paa samme alderstrin fra skolepligtens begyndelse og saa langt som muligt opover i skoleaarene.

Begge disse hensyn har sin fulde berettigelse, og der bør gjøres dem indrømmelser saa langt, som det gaar an uden i

væsentlig grad at træde berettigede pædagogiske hensyn for nær. Men vi har som sagt sterk frygt for, at saa vil ske til skade for den høiere skole, om udkastets plan om tilknytning af den høiere skole til 2den afdeling af den ved loven af 26de juni 1889 ordnede folkeskole i kjøbstæderne skulde blive lov. Vi tror ikke, at det gaar an uden stor skade for den høiere skole at bortskjære dens to første klasser og at sætte to aar i folkeskolen i deres sted.

Foreløbig skal vi gjøre den bemerkning, at tanken om en forbindelse mellem folkeskolens femte klasse og den høiere skole er ny hos os. Skolelovkommissionen af 1865 antog, at almueskolen ikke hensigtsmæssig kunde være en for alle folkets børn fælles skole til en høiere alder end det 10de aar. Og det var ikke engang den daværende almueskole, til hvilken den vilde betro de vordende elever af den høiere skole til 10 aars alderen; det var til en almueskole, der var indrettet særlig med det maal for øie, at den skulde være fællesskole.

Kommissionen for en ny skolelov for byerne af 1871 foreslog for de 5 første skoleaar en ordning, der paa det allernærmeste er den samme, som er bestemt ved loven af 1889. Men heller ikke denne kommission dristede sig til at stille sine forhaabninger til skolen som forskole for middelskolen høiere, end til at dens 3 første klasser kunde være forberedelsesskole for optagelsen i I mdkl., og at den, «naar den indrettes med fireaarigt kursus i første afdeling, med anordning af nogle timers særskilt undervisning i tysk i sidste halvaar ogsaa indtil det fyldte 10de aar vil være brugbar for dem, som ved dette punkt vil gaa over til middelskolens anden klasse.» At en 4 timers daglig undervisning gjennem 2 aar i folkeskolen regelmæssig skulde kunne træde istedenfor de to første middelskoleklasser, var fjernt fra dens tanke.

Vi kjender ikke til, at en saa svag undervisning som 4 timer daglig gjennem 5 aar i en folkeskole i noget land er sat i organisk forbindelse med den høiere skole som forskole for denne. De sweitziske og amerikanske primærskoler har, saavidt vides, en sterkere undervisning. De fortrinlig ordnede folkeskoler i

de preussiske og saksiske byer har i de 5 første skoleaar i Preussen 20 eller 22 til 28 eller 30, i Saksen 16 til 28 timers ugentlig undervisning. Men de tyske folkeskoler er ikke forskoler for den høiere skole. Rigtignok gaar en ikke saa liden del elever i 9 aars alderen, ved hvilken alder den høiere skoles kursus i regelen begynder, fra folkeskolen over i denne; men den høiere skole, hvad ordning den end har og hvad navn den end fører, har dog som regel sin egen «Vorschule», der optager børnene i 6 aars alder og i regelen er udstyret med et noget større timetal end de tilsvarende klasser i folkeskolerne. Og de høiere skolers første klasser har, saavidt vides, uden undtagelse et antal af mindst 30 timer ugentlig, lige til 34. Ogsaa den nye kommunale middelskole i Berlin, der omtales i bilag 4 i kommissionens udkast, er beregnet paa at optage eleverne i 9 aars alder efter en treaarig forskole og har i sine to første klasser 31 timer ugentlig for hver klasse. Rigtignok kan et 4de og 5te skoleaar i folkeskolen træde istedenfor skolens to første klasser, saa børnene kan gaa fra folkeskolens 5te klasse over i middelskolens 3dje klasse. Men herved er to ting at merke. For det første har de berlinske folkeskolers 4de og 5te klasse 30 timers ugentlig undervisning, omtrent den samme som de to første middelskoleklasser. Og for det andet er den nye skole ikke beregnet paa, at mængden af folkeskolens elever ved afsluttet 5te klasse eller skoleaar i folkeskolen skal gaa over i den, men blot de, som ved 12 aars alder eller snart derefter vil have naaet folkeskolens maal, «de begavede og flittige elever», «de talentfuldeste drenge af den egentlige borgerstand[1]).» Nogen skoleordning med saa svag forskole for den høiere skole, som vor middelskole vil faa efter udkastet, tror vi ikke skal kunne paavises.

En sammenligning mellem timetallet i den nuværende middelskoles I—II klasse og den nye folkeskoles timetal for 2den afdeling maa ogsaa gjøre det indlysende, hvor vanskeligt det er, at den sidste kan erstatte den første. De to første middelskole-

[1]) Citater af den i udkastet bil. 4 omtalte motivering.

klasser har efter normalplanen tilsammen 56 ugentlige undervisningstimer; folkeskolens 2den afdelings 2 skoleaar tilsammen 48 timer eller, naar timerne for sang, legemsøvelser og haandarbeide, hvilke fag ikke er medregnede i middelskolens 56 timer, fraregnes, 40 timer (vi regner 8 timer for de nævnte fag for de 2 aar tilsammen, hvad der formentlig er den mindste tid, der kan tillægges dem; med 8 timer er de opførte i den nye undervisningsplan for Kristiania folkeskoler). Til 56 timer i den nuværende middelskole svarer altsaa 40 timer i den nye folkeskole; det er 16 timers forskjel ugentlig; middelskolen har 40 pct. flere timer end den nye folkeskole for de 2 aar; de 2 aar i folkeskolen svarer ikke fuldt til $1^1/_2$ aar i den nuværende middelskole. Uden hensyn til, hvilke fag der optages i skolen, er det klart, at en saa betydelig forskjel i undervisningstid maa betinge en betydelig forskjel i det kundskabsmaal og den udvikling, som kan naaes i de to skoler; en forandring som den foreslaaede vil blive et betænkeligt tilbageskridt for middelskolen. Tager man saa endvidere hensyn til, at middelskolen virker under meget gunstigere forhold, end selv den bedst indrettede folkeskole endnu i lange tider vil se sig stillet under, saa maa den udtalte frygt paa middelskolens vegne blive yderligere bestyrket.

Endnu mere illustrerende er en sammenstilling mellem det timetal, som anvendes paa hvert enkelt af skolens fag i den nuværende middelskoles I og II klasse, og det, der sandsynligvis vil blive anvendt paa de samme fag gjennem de 2 aar i folkeskolens anden afdeling. Vi gaar ud fra den vedtagne timefordeling for Kristiania folkeskoler, og efter dette ser sammenligningen saaledes ud (legemsøvelser, haandarbeide og sang er her sat ud af betragtning):

	Den nuværende middelskole:	Folkeskolens anden afdeling:
Religion	6	8
Modersmaal	13	10
Regning	8	7
Overføres	27	25

	Den nuværende middelskole:	Folkeskolens anden afdeling:
Overført	27	25
Historie	6	3
Geografi	6	2
Naturkundskab	2	3
Skrivning	7	3
Tegning	2	4
Tysk	6	
Tilsammen	56	40

I religion, naturkundskab og tegning har folkeskolen for de to aar tilsammen 5 timer forud for middelskolen. Men i de øvrige fag staar folkeskolen tilsammen 21 timer tilbage, de 6 tyske timer i middelskolen medregnet. Og de 15 af disse timer falder paa fag, der dels som øvelsesfag (skrivning), dels ved sit stof (historie og geografi) er særdeles skikkede for dette trin af skolen; de 3 timer, som middelskolen har forud for folkeskolen i modersmaalet, og den ene time i regning er ogsaa ren vinding. Vi fatter ikke, hvorledes det skulde gaa til, at disciplene med dette mindre ugentlige timetal skulde, hvad der udtales haab om i udkastet s. 11, «i de elementære fag, særlig i modersmaal og regning, opnaa større sikkerhed og færdighed»; undervisningen i disse fag har antagelig hidtil været ligesaa «indsigtsfuld, grundig og methodisk» i de to første middelskoleklasser, som den vil blive i folkeskolens anden afdeling. Det tab, som middelskolen vil lide ved, at disse to første klasser bortskjæres, kan ikke blive erstattet i dens høiere klasser; udkastets timetabel har for de fleste fags vedkommende ikke fundet plads til flere timer for dem end den nuværende undervisningsplan for middelskolen.

Vi har positiv erfaring for, at 5 skoleaar i folkeskolen med 24 timers ugentlig undervisning ikke bringer børnene frem til det maal, som den nuværende middelskoles I og II klasse med en treaarig forskole. Det forholder sig ikke ganske saa, at en folkeskole med 24 ugentlige undervisningstimer er ukjendt

hos os, eller at man ikke har nogen oversigt over, hvilket maal af kundskab og udvikling der kan naaes indenfor hver af denne skoles afdelinger. Allerede i 1874 blev daglig undervisning med 4 timer daglig indført i Kristiania almueskolers to første klasser, og denne undervisning blev i 1875 udvidet til disse skolers 3dje klasser, i 1876 til 4de klasserne og i 1878 til 5te klasserne. Endelig blev den samme undervisning i 1881 ført op til 6te klasserne og i 1882 til 7de klasserne, og dermed var daglig undervisning, 4 timer daglig, den samme undervisning, som loven af 1889 paabyder, indført for den hele skole. (Det kan i forbigaaende bemerkes, at tanken om at gjøre almueskolen til en folkeskole, der i de første skoleaar kunde være fælles for børn for alle samfundsklasser, ikke var fremmed for de kommunale skoleautoriteter i Kristiania, der satte den udvidede undervisning i verk; men deres tanke gik dog heller ikke længer end til at lade folkeskolens 3 eller under visse betingelser 4 klasser være den fælles forskole for den høiere skole og de høiere klasser af folkeskolen). — Ogsaa i henseende til lærerkræfternes dygtighed, undervisningsmateriel, skolelokaler og skolens udstyr overhovedet har Kristiania folkeskoler allerede i en længere aarrække staaet paa et standpunkt, der staar i høide med, hvad der kan ventes af vore byers folkeskoler i lange tider. Man har saaledes nu i Kristiania ikke mindre end 13 aars erfaring for, hvilket maal af kundskaber og udvikling de to første afdelinger af den efter loven af 1889 organiserede folkeskole vil føre sine elever frem til. Og lærerne ved Kristiania borger- og realskole har havt den bedste anledning til at anstille sammenligning mellem resultaterne af folkeskolens undervisning paa den ene side og undervisningen i de tilsvarende skoleaar i middelskolen og dens forskole paa den anden; thi hvert aar melder der sig et ikke saa lidet antal af folkeskolens elever med begjæring om at optages i borgerskolen. Endel ønsker at blive optaget i smaaskolen fra de tilsvarende klasser i folkeskolen, og dette lader sig i regelen uden videre gjøre. Mange vil optages i I mdkl., og er de vel begavede gutter, kan de i regelen følge med i denne klasse, selv om de i et og andet fag ikke har lært saa meget i de 3 aar i folkeskolen som vor

skoles egne gutter i det 3aarige kursus i smaaskolen; en ikke saa ganske liden del gutter har dog ogsaa gaaet 4 aar i folkeskolen, inden de bliver optaget i vor skoles I mdkl. Endel søger at komme ind i vor skoles II mdkl. efter at have gjennemgaaet folkeskolens 4 første klasser. Men her viser allerede forskjellen mellem resultaterne af de 24 timer ugentlig i folkeskolen og de 30 timer i I mdkl. (gymnastik og sang heri medregnet) sig; ikke faa findes umodne for optagelse i II mdkl. Det er ikke, fordi de savner den smule tysk, som er lært i I mdkl., dette kunde temmelig snart læses efter; men de staar i det hele tilbage for vor skoles egne gutter i kundskaber og udvikling. Da imidlertid de gutter fra folkeskolen, som begjærer optagelse i borgerskolen, i regelen hører til de mere begavede, vil de i regelen temmelig snart kunne arbeides op, og flere af vor skoles bedste elever er netop saadanne, som er optagne i II mdkl. efter at have gjennemgaaet folkeskolens 4, tildels ogsaa dens 5 første klasser. Men anderledes stiller sagen sig, naar gutter, der har gjennemgaaet folkeskolens 5 første klasser, begjærer at blive optaget i borgerskolens III mdkl.; da viser der sig en meget betydelig forskjel mellem resultaterne af det 5te skoleaar med 24 timer i folkeskolen og det samme aar med 34 timer (sang og gymnastik medregnet) i middelskolen; folkeskolens gutter staar tilbage paa alle punkter, og det er en sjeldenhed, at nogen af dem kan optages i borgerskolens III mdkl. Medens der i de sidste 10 aar er optaget 82 gutter fra Kristiania folkeskoler i borgerskolens I mdkl. og 19 i II mdkl., er blot 3 blevet optagne i III mdkl; den ene af disse var en usedvanlig begavet gut og blev en af skolens bedste elever, den anden, der var anseet for at være en mere end almindelig flink gut i sin klasse i folkeskolen, er ved borgerskolen en middelsveisfarer, snarere under end over sin klasses niveau, den tredje, der blev optaget i august 1890, blev ved examen iaar gjensidder i III mdkl.

Efter alt dette tør vi med fuld overbevisning sige, at den i udkastet foreslaaede ordning vil blive et skjæbnesvangert tilbageskridt for den høiere skole. Vi tror, at erfaringen i til-

fælde skal give os ret, naar vi udtaler, at den foreslaaede forbindelse af middelskolen med folkeskolens 2den afdeling vil sætte middelskolen et helt aar tilbage eller forøge dens kursus med et aar, hvis den beskjæring af undervisningsstoffet, som udkastet s. 11 stiller i udsigt, ikke skal sætte skolens maal altfor langt tilbage.

Og dette vil ske, uden at pædagogiske eller fra middelskolen selv hentede hensyn har været medvirkende dertil. Det er langt fra, at der kræves nogen overanstrengelse af eleverne i de to første klasser af den nuværende middelskole. Det er i de øverste klasser, at maalet er spændt paa en saadan maade, at en reduktion i fordringerne er nødvendig. Men dette skulde gjøre det saa meget mere ønskeligt at holde maalet oppe i de lavere klasser, hvor det ikke er sat for høit. Skal man foruden at reducere, hvor nødvendigheden byder, ogsaa foretage et betydeligt tilbageskridt, hvor ingen nødvendighed er forhaanden, saa vil den høiere skole have grund til at klage over mishandling.

Efter vor anskuelse vilde det være det retteste at beholde den nuværende ordning af middelskolen med 6 klasser fra det fyldte 9de aar som normalalder. Paa den maade vilde folkeskolens 3 første klasser kunne være forskole for middelskolen. Vi tror dog, at det uden væsentlige betænkeligheder lader sig gjøre at udstrække fællesskabet mellem folkeskolen og middelskolen til de fire første skoleaar og ordne middelskolen med 5 klasser. Men et yderligere fællesskab mellem de to skoler og deraf følgende yderligere indskrænkning af middelskolens kursus anser vi af de paapegede praktiske hensyn for utilraadeligt, saa længe folkeskolens anden afdeling har en saa indskrænket undervisning som efter den nye skolelov.

Det er rigtignok saa, at den nye folkeskolelov giver anledning til at udvide undervisningen i folkeskolens anden afdeling ved frivillig undervisning. Men for det første vil denne frivillige undervisning med den begrænsning, som loven sætter, og med de nødvendigvis mindre gunstige forhold, hvorunder folkeskolen arbeider, ikke engang kvantitativt kunne erstatte det tab

i undervisning, som middelskolen vil komme til at lide ved inddragning af dens to første klasser. Og dernæst vil det utvilsomt støde paa betydelige praktiske vanskeligheder at ordne folkeskolens frivillige undervisning paa en maade, der paa engang tjener folkeskolens eget øiemed og tillige tager hensyn til dens opgave at tjene som forskole for middelskolen. Vi er derfor enige med kommissionens pluralitet i, at der ikke kan lægges synderlig vegt paa folkeskolens frivillige undervisning for det sidste øiemeds vedkommende, skjønt det ganske vist er paa dette punkt at modvegten maa søges mod den skade, som middelskolen eventuelt vil lide ved, at dens første, og endnu mere ved at dens to første klasser inddrages.

Spørgsmaalet, om undervisningen i fremmede sprog hensigtsmæssig kan udsættes til den nuværende middelskoles III mdkl. eller det fyldte 5te skoleaar, staar for os som sekundært i forhold til sløifningen af de to første middelskoleklasser. Det er jo ogsaa sløifningen af disse klasser, som i tilfælde vil gjøre det nødvendigt at udsætte med undervisningen i fremmede sprog til den nye middelskoles I klasse; det er ikke omvendt hensynet til det upædagogiske i at begynde sprogundervisningen i II mdkl. eller i sidste halvaar af I mdkl., som bevirker, at man vil sløife de to første klasser af skolen. Vi tror, at man gjør rettest i at udsætte med sprogundervisningen til det 5te skoleaar eller den nuværende II mdkl., ogsaa af det hensyn, at fællesskabet mellem folkeskolen og middelskolen da planmæssig kan udstrækkes et aar længere end for tiden. I pædagogisk henseende er der intet iveien for at begynde med sprogundervisningen i 10 à 11 aars alderen; al erfaring og al praxis taler derfor. De pædagogiske betragtninger, som refereres i bilag 4 til udkastet, kan have sin vegt, naar valget staar mellem at begynde undervisningen i fremmede sprog i 9 aars alderen eller «imod det 12te aar»; men de har lidet at sige, naar valget staar mellem 10 à 11 og 11 à 12 aars alderen; her er forskjellen i udviklingen ikke saa stor, og der stilles i andre fag fordringer til eleverne i 10—11 aars alderen, som forudsætter lige saa udviklet tænkning og lige saa opøvet hukommelse som begyndel-

sesgrundene af det fremmede sprog. Derimod antager vi det for sikkert, at en udsættelse med sprogundervisningen til det 6te skoleaar vil være det samme som en følelig tilbagegang, da der under fagtrængselen i skolens øverste klasser ikke kan skaffes sprogene et tilstrækkeligt antal timer til at opveie det tab, som de har lidt ved et aars udsættelse. Hovedsproget tysk tør maaske nok blive ligesaa vel tjent med tilsammen 21 timer ugentlig i de 4 sidste skoleaar efter udkastets timetabel som med 23 timer de sidste 5 skoleaar efter den nuværende normalplan. Men engelsk med tilsammen 12 timer i de 2 sidste aar vil komme tilkort imod nu med 15 timer i 3 aar, og endnu mere vil dette blive tilfældet med latinen, der skal faa 12 timer mod nu 21. Ligesaa slemt er det, at der selv med denne indskrænkning i sprogtimernes antal ikke bliver tilstrækkelig tid til flere af de vigtigste fag i udkastets fireaaarige middelskole. Historie vil faa 3 timer færre, end den nu har i middelskolens fire øverste klasser, 10 timer mod 13 timer; her i Kristiania vil den allerede i folkeskolens anden afdeling have tabt 3 timer; den samlede reduktion for dette fags vedkommende i de 6 sidste skoleaar vil blive 6 timer, fra 19 timer ugentlig til 13. Regning og matematik vil tabe 2 timer, har i folkeskolen tabt 1 time, samlet tab 3 timer. Lad middelskolen beholde det ene af de to aar, man vil berøve den, med dets nuværende timetal; indret den med 5 opadstigende helaarige klasser istedenfor 4, saa vil man have timer nok baade til sprogene og de øvrige fag, og alle vanskeligheder vil falde bort. Og en femaarig middelskole ovenpaa et fireaarigt forkursus i folkeskolen er en ligesaa demokratisk skole som en fireaarig middelskole ovenpaa et femaarigt kursus i folkeskolen.

Det er efter vor formening selvsagt, at optagelse i middelskolen, hvad enten overgangen til denne kommer til at ske fra 4de eller 5te klasse i folkeskolen, bliver betinget af en prøve. Bestemmelsen i § 10 i loven af 1889 om, at et barn for at kunne optages eller oyflyttes i en høiere klasse i folkeskolen, «maa i det væsentlige have naaet maalet for undervisningen i den foregaaende klasse», er for vag til at sikre, at middelskolen faar nogenlunde vel forberedte elever at arbeide med. Om en

elev til nød kan flyttes fra 4de op i 5te eller fra 5te i 6te klasse af folkeskolen, er det derfor ikke sagt, at han er forberedt for middelskolens undervisning. Det kan være et spørgsmaal, om prøven helst bør ordnes som en afgangsprøve fra folkeskolen eller som en optagelsesprøve i middelskolen. Det sidste synes dog at være det naturligste, saa meget mere som prøve af elever, der har nydt anden undervisning end folkeskolens, maa ske gjennem middelskolens lærere; det samme maa ogsaa blive tilfældet, naar der melder sig flere konkurrenter til optagelse i middelskolen, end denne har plads for. At henlægge prøven til folkeskolen under «en samvirken mellem de to skoler», hvad et medlem af kommissionen antyder som ønskeligt, turde skabe et examens-apparat, der var mere tungvindt og vidtløftigt, end sagen er vigtig til. Ved vor skole holdes der optagelsesprøve for gutter fra folkeskolerne ligesaa vel som for andre gutter; men for de førstes vedkommende tages der tillige særligt hensyn til de fremlagte vidnesbyrd fra skolen, og denne fremgangsmaade har vist sig meget praktisk og heldig.

Om de i udkastet foreslaaede fordringer for optagelse i den 4-klassige middelskole finder vi det vanskeligt at udtale os. I den korte og knappe form, hvori de foreligger, kan de være gjenstand for forskjellig fortolkning, saavel hvad angaar det tilegnede stofs omfang, som hvad angaar tilegnelsens sikkerhed og den erhvervede øvelse og færdighed i at anvende det lærte. Udkastets fordringer synes dog i det hele at ligge ikke lidet tilbage for det maal, som den nuværende normalplan opstiller for II mdkl., og for, hvad der naaes i denne klasse i de nuværende middelskoler, og det selv om man ser bort fra tysken. Vi indser ikke, af hvilken grund man har sat fordringerne til kristendomskundskab saa langt ned; man kan være forvisset om, at der for 5te klasse i folkeskolerne i regelen vil blive sat et ganske andet maal end udkastets. I forbigaaende skal vi bemerke, at udkastets optagelsesfordringer ligger langt tilbage for, hvad der kræves for optagelse i 4de klasse i de nye kommunale middelskoler i Berlin og for opflytning i «quarta» i de preussiske «höhere Bürgerschulen»; disse klasser skulde efter de

gjennemgaaede skoleaar være parallele med I klasse i den foreslaaede 4-klassige middelskole. Endnu en bemerkning skal vi tillade os. Det synes at maatte blive en temmelig vanskelig sag at opstille almindelige fordringer for optagelsen i en middelskole, der har de første klasser af folkeskolen som organisk basis. Med den uindskrænkede raadighed over folkeskolens undervisningsplan, som den nye skolelov tillægger skolestyret, er det at forudse, at maalet i de forskjellige fag for de forskjellige klasser vil blive sat høist forskjelligt paa de forskjellige steder, og det vil blive en vanskelig sag at sætte fælles fordringer for optagelse i en middelskole, der er baseret paa folkeskolerne rundt i landets byer med den indbyrdes afvigende ordning. Det konsekvente, naar middelskolen skal sættes i organisk forbindelse med folkeskolen, forekommer os at være, at det ved hver folkeskole ved det bestemte punkt naaede maal tages til udgangspunkt for vedkommende middelskoles undervisning, og at det saa bliver en særskilt opgave for hver enkelt middelskoles undervisningsplan at angive den vei, ad hvilken skolen fra dette udgangspunkt skal naa det for alle middelskoler fælles maal. Vi er dog ikke blinde for vanskelighederne ved en saadan ordning.

Vore svar paa de enkelte spørgsmaal under *1* vil efter dette blive:

ad a: Nei; men vel med den nuværende II middelskoleklasse.

ad b: Nei; men vel folkeskolens 1ste afdeling med 1ste klasse af dens anden afdeling.

ad c: Ja.

ad d: Vi har ikke let for at udtale os om optagelsesfordringerne i den korte og knappe form, hvori de er opstillede i udkastet. De forekommer os dog at ligge saa langt tilbage for, hvad der naaes paa det tilsvarende alderstrin i den nuværede middelskole, at følgen vil blive et betænkeligt tilbageskridt i middelskolens endelige maal.

ad. sp. 2.

a) Ja.

b) Vi forstaar ikke, hvorledes en middelskole efter udkastets ordning skal normalt kunne afsluttes ved det 15de aar. Den normale alder for optagelse i folkeskolen er 7 aar, lov af 26de juni 1889, §§ 2, 9 og 13, b; de 5 aar i folkeskolen og 4 aar i middelskolen vil bringe eleven op i 16 aars alder som det normale, før han bliver færdig med middelskolen. Dersom et skolestyre benytter sin myndighed til at sætte en anden tid paa aaret for optagelse i folkeskolen end middelskolens optagelsestermin, vil skolegangen endog blive forlænget udover 16 aars alderen.

c) Vi er i sterke tvil, om et tillægskursus til middelskolen i forbindelse med 1ste gymnasieklasse vil vise sig at være praktisk. Erfaringerne fra de forsøg, som er gjorte med en praktisk realklasse efter loven af 1868, lover ikke godt for et saadant tillægskursus. Saavidt vides, er det blot ved en af landets skoler, at en saadan klasse er i gang, og af dens 10 à 12 elever er karakteristisk nok halvdelen piger. Grunden til, at denne skoleafdeling har fundet saa liden tilslutning, er selvfølgelig elevernes lyst til at blive fri for skolen, saa snart det gaar an, og hjemmenes ulyst til at holde børnene i skolen længer end nødvendigt. Gymnasierne og specialskolerne optager eleverne, naar disse har bestaaet middelskole-examen; gutter med middelskole-examen ansees for fuldt udviklede til at gaa over som begyndere i praktisk bedrift; saa ønskeligt det end kunde være, at gutterne tilegnede sig en større modenhed og almindelig udvikling, før de begynder paa praktisk virksomhed eller fagmæssig uddannelse, er det ikke at vente, at de som regel skal ville holde ud i skolen længer, end den strenge nødvendighed fordrer. Det kan med temmelig stor sikkerhed forudsiges, at det vil blive en forsvindende minoritet af dem, der gaar fra middelskolen lige over i praktisk bedrift, som vil gjennemgaa et tillægskursus i gymnasiet efter at have bestaaet middelskolens afgangsexamen. De, som vil fortsætte sin uddannelse i fagskoler, vil rigtignok blive nødte til at gjennemgaa tillægskurset og tage den høiere

afgangsprøve, hvis fagskolerne sætter dette som vilkaar for optagelsen. Men følgen heraf vil blive, at eleverne vil blive et aar ældre, før de bliver færdige; middelskolens tilslutning til folkeskolen efter udkastet vil allerede have gjort dem et aar ældre, før de slipper ud af middelskolen, og saaledes vil de blive to aar ældre end nu, før de slipper ud af fagskolen. En gut, der nu er færdig med sin middelskoleexamen ved normalalderen 15 aar, vil kunne gjennemgaa t. ex. Kristiania tekniske skole i 4 aar og være færdig ved 19 aars alderen; efter udkastet vil han normalt have at gaa fra 7—12 aars alderen i folkeskolen, fra 12—16 aar i middelskolen, 16—17 aar i gymnasiet og 17—21 aar i den tekniske skole. En saadan udvidelse af skoletiden har sine store betænkeligheder og vil ikke undgaa at vække sterk misnøie. — At undervisningen i 1ste gymnasieklasse med tillægskursus paa grund af den udstrakte dublering af timerne vil blive uforholdsmæssig kostbar, vedkommer jo ikke egentlig vor skole, der ikke har gymnasium; men vi skal dog tillade os at pege derpaa. Derimod er det en meget vegtig indvending mod planen om et tillægskursus, som maa reises fra alle kommunale middelskolers side, at eleverne for at gjennemgaa dette kursus maa gaa over til en anden skole, i de fleste af vore bykommuner endog reise til en anden by, hvor der findes skole med gymnasium.

Endelig skal vi gjøre den bemerkning, at ordningen med en høiere og lavere prøve ved en examen, der ikke ligger høiere end middelskole-examen, giver indtryk af noget kunstigt og maa lede tanken hen paa, at der er noget mislykket eller forfeilet i de forholde, som gjør en saadan ordning nødvendig. Grunden ligger efter vort skjøn deri, at man i udkastet har indskrænket middelskolen utilbørlig meget. Dersom man, som ovenfor antydet, indskrænker forskolen til folkeskolens 4 første klasser og lader middelskolen beholde 5 klasser, saa vil denne antagelig bringe eleverne saa vidt, at et tillægskursus bliver overflødigt.

ad sp. 3 og 4.

Maalet for middelskolens undervisning er for alle fags ved-

kommende med undtagelse af religion, modersmaalet, tysk og maaske tegning sat lavere i udkastets plan end efter den nu gjældende plan for middelskolen. Dette er ogsaa en nødvendig følge af den indskrænkning i antal af klasser og dermed af undervisningstid, som middelskolen vil undergaa efter udkastets forslag. Timerne for de 4 skoleaar i middelskolen er efter vort skjøn i udkastets timetabel i det hele taget fordelt paa en passende maade paa de forskjellige fag efter disses indbyrdes vegt. Ved enkelte punkter i planen og timefordelingen vil vedkommende faglærere nedenfor gjøre sine bemerkninger.

ad 3 a:

Skolens religionslærere, Jespersen, Corneliussen, Refsum, Kjørstad og Olsen, mener, at det vil blive vanskeligt at naa det for religionsundervisningen satte maal med den i timefordelingen satte tid; de ønsker at beholde de nuværende 2 timer for religionsundervisningen i IV (nu VI) mdkl., og fire af dem finder det ikke heldigt, at religion udgaar som examensfag. De vil for at begrunde disse sine meninger anføre følgende:

Maalet for undervisningen i kristendomskundskab er neppe reduceret ved udkastets plan. Denne forudsætter rigtignok en mindre bibelhistorie end den hidtil almindelig brugte og en mindre «forklaring» end Sverdrups (naar det indcirklede i denne overspringes, vil dog forskjellen paa dette punkt ikke blive særdeles stor); men saa kræver den paa den anden side «kjendskab til de vigtigste begivenheder af kirkens historie», og de «Udkast til skoleplaner for folkeskolen», som den henviser til, kræver bibellæsning i et ikke saa ganske lidet omfang. Udgangspunktet for middelskolens undervisning i religion vil efter udkastets «Maal for optagelse» ligge adskilligt under, hvad der nu naaes i II mdkl. Saa skal det for skolen satte maal naaes i 3 aar med 2 timer ugentlig. Vi tror, at dette skal blive vanskeligt; noget «sikkert kjendskab» tror vi ikke kan ventes. Efter den nu gjældende plan er de 2 timer i VI mdkl. bestemte til repetition af det hele stof for religionsundervisningen; vi tror ikke, at der vil blive tid hertil i den nye III mdkl., og

uden saadan repetition vil det vist blive vanskeligt at faa indprentet stoffet paa en saadan maade, at det kan kaldes «sikkert» tilegnet, og at skolen kan udstede vidnesbyrd om, at eleven har tilegnet sig den kristelige barnelærdom «paa en saadan maade, at han kan ansees moden for konfirmationsforberedelsen.» Den ene time i IV mdkl. er rimeligvis tænkt til repetition; vi tror, at denne vil blive meget kursorisk, naar det hele stof skal blive gjennemgaaet i ca. 40 timer.

Forresten er det ikke hovedsagelig hensynet til, at det bestemte maal af religiøst kundskabsstof skal blive tilegnet paa en forsvarlig maade, der gjør os betænkelige ved at give slip paa den ene af de to religionstimer i skolens øverste klasse; det er meget mere hensynet til elevernes kristelige udvikling, kristendomsundervisningens indflydelse paa elevernes hjerteliv. Vi samstemmer af ganske hjerte i den opfatning af skolens opgave, som er kommet tilorde i udkastet s. 14—15. Vi mener med kommissionen, at «det er en af skolens hovedopgaver, ja den opgave, til hvilken, rettelig forstaaet, skolens hele gjerning saavidt muligt bør staa i et tjenende forhold,» at medvirke til elevernes kristelige opdragelse. Og vi er fuldstændig enige i, at det ikke alene er religionsundervisningen, der bør benyttes som middel hertil, men at skolens hele gjerning i alle dens grene burde have elevernes kristelige opdragelse til hovedformaal. Men som forholdene nu engang er, vil dette blive staaende som en ideal fordring, et krav, der ganske vist bør finde sit udtryk i loven, for at skolen skal blive mindet om sin forpligtelse i dette stykke, men som vi ogsaa maa være enige om ikke kan opfyldes paa den maade, som udkastet har tænkt sig. Dette vilde kræve, at alle skolens lærere var kristelig udviklede personligheder og i besiddelse af en kristelig pædagogisk udviklet sans, der satte dem istand til at udnytte hver sit undervisningsstof og sin undervisning i kristelig opdragende retning. Men dette ved vi ikke er tilfældet. Den væsentligste, i mange tilfælde den eneste direkte kristelige paavirkning paa eleverne vil ske gjennem skolens religionsundervisning. Nu er det ganske vist saa, at det ikke er det større eller mindre antal af religionstimer, som er

det afgjørende for, om denne undervisning skal faa betydning for elevernes kristelige opdragelse, eller at undervisningens betydning er proportional med religionstimernes antal. Men vi er dog af den formening, at mindre end to timer ugentlig bør der ikke i nogen klasse anvendes til religionsundervisningen, dersom man skal kunne dvæle ved stoffet og behandle det paa en saadan maade, at det ikke bliver en jagende leksehøring, men kan afsætte frugt for elevernes kristelige liv. Særlig nødig vilde vi i øverste klasse miste den ene af de to religionstimer. Børnene er her kommet til en saadan almen udvikling og modenhed, at man kan fordybe sig mere i stoffet med dem; man kan tale mere indtrængende med dem og komme dem nærmere ind paa livet; man kan lægge undervisningen saaledes an, at den faar en betydning for deres kristelige erkjendelse og deres kristelige liv, som den ikke kan have længere nede i skolen. Og at de kan afslutte sin skolegang under en noget sterkere kristelig paavirkning og fra denne paavirkning træde ud i livet, vil have sin store betydning for dem i den farlige første tid, efter at de er sluppet fra skolens tugt og traadt ud i den ukjendte nye verden med dens farer og fristelser.

Vi skal i forbindelse hermed oplyse, at vi har liggende for os en mængde timeplaner for høiere skoler i Tyskland, fra aaret 1884; samtlige disse opfører for de lavere klasser 3, for de høiere 2 ugentlige religionstimer, lige til øverste gymnasieklasse.

At konfirmanderne i øverste middelskoleklasse skal være fritagne for den eneste ugentlige religionstime, synes vi heller ikke om. Udkastet siger, at man har troet, at konfirmanderne i øverste klasse «ikke bør være med ved skolens religionsundervisning». Vi kan ikke forstaa, hvori det utilbørlige heri skulde ligge. Der er, saavidt vides, ingen erfaring for, at der hidtil har været nogen mislighed forbundet med, at konfirmanderne søgte skolens religionsundervisning. Var dette tilfældet, saa burde ogsaa konfirmanderne i næstøverste klasse og i 1ste gymnasieklasse fritages for religionsundervisningen. Dersom meningen er, at man vil sikre, at konfirmationsforberedelsen skal gjøre skolens gjerning saa lidet afbræk som muligt, og at

man har troet at opnaa dette ved at bestemme, at den ene af de to prestetimer skal være religionstimen, saa vil vi dertil sige, at vi ikke tror, at dette er heldigt. Det fag, som blot er udstyret med en eneste time, burde man lade beholde denne for alle klassens elever.

Vi kan forstaa den betragtning, som har ledet kommissionen til at foreslaa, at religion udgaar som examensfag til middelskolens afgangsexamen; men vi kan ikke dele den. Vor erfaring gaar ikke i den retning, at det behøver at have nogen mindre heldig indflydelse paa religions-undervisningen i middelskolen, at der gives karakter for faget til afgangsexamen. Det er jo børn, vi her har at gjøre med, og for dem falder det naturligt, at deres arbeide kontrolleres, ogsaa deres arbeide for at tilegne sig den nødvendige kristendoms-kundskab; de akcepterer dette uden at reflektere derover. De bliver jo heller ikke fri for kontrol, om faget udgaar som examensfag til middelskoleexamen; at «slippe frem for presten» er ogsaa en examen at bestaa, og herved spørges der ogsaa om et vist kundskabsmaal. Skulde kommissionens tanke gjennemføres konsekvent, saa maatte al anden paavirkning for at faa børnene til at lære sin kristendomskundskab falde bort end den, som ligger i undervisningens egen kraft og i formaning og overtalelse. Men det er at frygte, at det da for mange vilde stille sig saa, at det var en ligegyldig sag, om de lærte sin kristendomskundskab eller ei, og da turde religionsundervisningen kunne komme til at indtage «en særstilling i skolen», og det ikke alene i elevernes, men ogsaa i hjemmenes og lærernes øine, men rigtignok af en anden art, end den, kommissionen har tænkt paa. Vi skal endnu minde om, at examen jo ogsaa er bestemt til at kontrollere lærernes arbeide.

Refsum er enig med kommissionen i. at religion udgaar som examensfag ved middelskolens afgangsexamen.

ad 3 b:

Lærerne i sprog, Grüner, Iversen, Messell og Holst, bemerker om sprogundervisningen:

Ved maalsbetemmelserne har vi intet at bemerke.

1ste punktum i 3 b besvares med ja!

ad 2det punktum: Vi finder, at hovedsproget bør være tysk, og henholder os i saa henseende til, hvad kommissionens flertal har udtalt paa side 15, 1ste spalte, andet passus, og Voss side 23 øverst paa 1ste spalte.

Man bør efter vor formening begynde med tysk; her kan vi ligeledes henholde os til, hvad flertallet har anført paa ovennævnte sted i udkastet, og til, hvad Holck anfører i sit votum side 28.

Forøvrig vil vi tillade os at fremhæve den tanke, som Horst og Voss udtaler paa side 16, 1ste spalte, 2det passus, da vi finder den meget praktisk. De siger: «Iøvrigt er man af den mening, at disse spørgsmaal hører til dem, hvis afgjørelse ikke bør lovfæstes. Det maa være nok, at loven fastslaar maalet for den undervisning i fremmede sprog, som hver af skolens afdelinger har at give.» Hvis denne tanke viser sig gjennemførlig, vilde man opnaa, at skolen havde lettere for at lempe sig efter det praktiske livs behov, der jo er forskjelligt efter sted og tid.

Hvad skriftlig prøve i engelsk angaar, saa er vi af den formening, at der med den indskrænkede undervisning i engelsk ikke kan blive tale om stil som prøve paa, hvilket standpunkt eleven er naaet frem til i sproget eller i færdighed i at anvende dette. Det maatte i tilfælde blot blive en retroversion af enkelte exempler til prøve paa, hvorledes examinanden er hjemme i formerne og i de vigtigste grammatiske regler. Af samme grund tror vi, at den prøve paa «nogen øvelse i at bruge sproget mundtlig», som udkastet kræver, ikke vil faa synderlig betydning. Diktaten synes vi heller ikke om. Evnen til at opfatte sproget med dets vanskelige udtale gjennem øret er erfaringsmæssig meget forskjellig, og tiden tillader ikke nogen udstrakt øvelse heri, saa opgaven at skrive efter diktat vilde falde vanskelig for mange elever, og udfaldet af prøven vilde ingenlunde være afgjørende til bedømmelse af examinandens kjendskab til sproget. Privatisterne, som skulde skrive efter diktat af en fremmed lærer, hvis udtale de ikke er fortrolige med, vilde være særlig

uheldig stillede. — Vi er mest tilbøielige til at tro, at der med den stilling som bisprog, som engelsk vil komme til at indtage, ingen skriftlig prøve bør finde sted til afgangsexamen.

ad 3 c:

Historielærerne, Sundt og Schnitler, bemerker hertil:

Hvis der med «den nyere tid» menes de sidste 100 aars historie, tror vi ikke, at dette tidsrum bør behandles udførligst. Vi lever endnu den tid for nær; den er endnu ikke tilstrækkelig afklaret for forstaaelsen, mindst for ungdommens forstaaelse; destillations-processen er endnu ikke færdig. — Et kort omrids af den franske revolutions hovedbegivenheder og de af den fremkaldte brydninger, reaktionen 1814—30, de nye bevægelser 1830 og 1848 og vort eget fædrelands gjenfødelse — dette tør vistnok være nok for gutter paa 15—16 aar. Hovedvegten bør efter vor mening lægges dels paa oldtidens historie, som med sine store, klare, enkle træk egner sig fortrinlig for ungdommen, dels paa Norges, udførligst indtil 1319, mer kortfattet for de følgende 500 aar, da der af Sveriges og Danmarks historie blot det, som nærmest vedkommer Norge, bør medtages; endelig begivenderne i 1814 udførligere, alt senere kun ganske kort.

At afgangsexamen lettes derved, at examen i historie indskrænkes til, hvad der reglementsmæssig skal gjennemgaaes i de to øverste klasser, finder vi er en vinding. Det gjælder dog at finde kauteler mod, at private skoler og kurser misbruger bestemmelsen til at «puffe» historien udenfor examensstoffet.

ad 3 d:

Skolens mathematiklærere, Berg og Thue, bemerker hertil:

Forslaget om, at polygon- og cirkelberegningen henlægges under praktisk regning, kan vi yde vor tilslutning under forudsætning af, at der her sigtes til de regulære polygoner. Formlerne til beregningen af parallelogrammers og trianglers fladeindhold bør efter vor formening udvikles i sammenhæng og derfor gives plads i geometrien.

Det kortfattede geometriske kursus bør omfatte omtrent den

stofmængde, der indeholdes i de 4 første bøger af Bonnevies lærebog for middelskolen.

Thue vil ianledning maalsbestemmelsen for arithmetik bemerke:

En indskrænkning af undervisningen i arithmetik til kun at omfatte positive, rationale tal vil efter min formening i altfor betænkelig grad beskjære faget. Ved udelukkelse af de negative tal vil simple vigtige sætninger miste sin almengyldighed, ligningers løsning besværliggjøres og den hele theori tabe i korthed og elegance.

En blot og bar definition af negative og irrationale tal uden nærmere paavisning af deres simpleste egenskaber er, saavidt sees, til liden eller ingen nytte.

Begge lærere er enige om, at det ikke vil være heldigt at udsætte med at begynde paa mathematik-undervisningen til næstøverste klasse.

ad 3 e:

Lærerne i naturfag, Berg, Thue og Aas, bemerker hertil:

Med hensyn til maal og methode for naturfagenes vedkommende er vi i alt væsentligt enige med kommissionens udkast. En undervisningsmaade som den antydede har forresten allerede i længere tid været praktiseret ved vor skole.

At henlægge den afsluttende undervisning i naturhistorie til den nye middelskoles 3die klasse, vil vi anse for heldigt. Derimod maa vi paa det bestemteste fraraade en henlæggen af prøven i denne disciplin til december maaned. Bortseet fra den ulempe at maatte tilkalde egen censor for en del af et enkelt fag, vil examinationen i botanik, der paa den aarstid maa knyttes til forelagte tørrede planter, blive utilfredsstillende. En saadan ordning vil medføre fare for, at undervisningen i nævnte fag glider ned til lærebogs- og herbariepug.

ad 3 f:

Skolens tegnelærer, Haslund, bemerker hertil:

Med hensyn til besvarelsen af de for tegneundervisningens vedkommende fremsatte spørgsmaal skal jeg tillade mig at henvise til den af hr. cand. real. A. Petersen, tegnelærer ved hr. Anderssens skole, indleverede udførlige skrivelse desangaaende, i hvis indhold jeg herved erklærer mig at være enig, efter at jeg gjentagne gange har konfereret med hr. Petersen.

Inden vi forlader spørgsmaalet om middelskolens maal, vil vi tillade os at udtale vor tilslutning til den tanke, som er udtalt s. 38 i udkastet, om en større frihed end nu for tiden til at ordne den høiere skole paa de forskjellige steder efter de herskende forholde og interesser. Vi er ikke visse paa, om kommissionen paa det anførte sted har havt blot gymnasiet eller tillige middelskolen for øie; vi tror, at den antydede frihed ogsaa bør udstrækkes til middelskolen. En af de væsentligste anker mod den nuværende middelskole er den stramme uniformitet, efter hvilken der ved alle middelskoler det hele land over, paa land som i by, kræves ikke alene de samme fag, men nøiagtig det samme maal af kundskaber i de forskjellige fag. Forsaavidt middelskolen er forskole for gymnasiet eller fagskolen, kan dette have sine fordele; men for en borgerskole, fra hvilken eleverne gaar lige ud i praktisk virksomhed, er den stive uniformitet ingenlunde af det gode. Flerheden af eleverne afslutter sin skolegang med middelskoleexamen; middelskolen som borgerskole er af større betydning end middelskolen som forskole for de høiere skoler; det er ikke mere end billigt, at der indrømmes borgerskolen paa de forskjellige steder nogen frihed til at indrette sig efter sit eget tarv og behov, altid forudsat, at resultatet ikke bliver nogen nedgang i det samlede maal af kundskaber og dannelse, som sættes for middelskolen. Ved en skole t. ex., der hovedsagelig rekruteres af vordende forretningsmænd og haandverkere, kunde det findes hensigtsmæssigt at optage et lidet kursus i handelsregning og bogholderi; i en by, hvor søfartsinteresser er sterkt fremtrædende, kunde det findes nyttigt at udrede kjendskabet til geografien og at medtage et lidet populært kursus i astronomi. Om middelskolen erholdt frihed

til i nogen grad at ordne sig efter saadanne lokale krav, var dette ikke mere, end hvad der allerede er indrømmet folkeskolen ved de nye skolelove. Og skolens overstyrelse vilde altid ved approbation af skoleplanerne kunne passe paa, at den indrømmede frihed ikke blev misbrugt.

ad sp. 5—9.

Disse spørgsmaal vedkommer udelukkende gymnasierne, og af de i begyndelsen af nærværende erklæring paapegede grunde anser skoleraadet sig ikke kompetent til at give nogen paa erfaring grundet besvarelse af dem.

Jespersen vil for sit vedkommende tillade sig at udtale følgende:

Jeg kan være enig med skoleraadet i, at det ikke ønsker at udtale sig om et spørgsmaal, hvori det ikke har erfaringen at støtte sig til. Jeg er væsentlig i samme stilliug som mine kolleger; mit kjendskab til undervisningen i gymnasierne er temmelig indskrænket. Jeg burde derfor maaske helst simpelthen slutte mig til dem og undlade at ytre mig om disse spørgsmaal. Væsentlig for at tilfredsssille en personlig trang til at «*dicere et liberare*» finder jeg mig dog opfordret til i størst mulig korthed at udtale mig om det spørgsmaal, der ved siden af den høiere skoles forbindelse med folkeskolen er hovedspørgsmaalet i udkastet, de klassiske sprogs stilling i skolen.

Det staar saa for mig, at de klassiske sprog med den sterke indskrænkning i timetal, som udkastet foreslaar, ikke kan faa den betydning som fundament for en høiere almendannelse, der efter mit skjøn er det eneste, der berettiger dem til plads i almenskolen. Skal læsningen af klassikerne i skolen afsætte sin eiendommelige frugt i aandens og karakterens dannelse, saa kræver den en fordybelse i stoffet, der igjen kræver rigelig tid. Det er vel et spøgsmaal, om man ikke allerede, som tingen nu er ordnet hos os, er gaaet saa langt ned i fordringerne til læsning af klassikerne i skolen, at deres betydning for almendannelsen er blevet væsentlig forringet. En sammenligning mellem den tid, som i de store kulturfolk anvendes paa de klassiske sprog

i skolen, og den tid, som anvendes hos os, giver fuld grund til en saadan formodning. Man sammenholde t. ex. de preussiske gymnasier med deres 77 timer ugentlig i latin og 40 timer ugentlig i græsk eller de saksiske med 88 timer latin og 42 timer græsk med vore middelskoler med gymnasier med respektive 49 og 21 timer. Men med udkastets 34 timer ugentlig latin og 19 timer græsk, det sidste endog som valgfrit fag, er man dog vel kommet langt under den grænse, hvor læsningen af de klassiske sprog endnu kan have sin specifike betydning for en høiere almendannelse, for ikke at tale om minoriteternes 23 og 18 timer latin ugentlig. At en saa betydelig indskrænkning i timetallet skulde kunne ske uden den mest skjæbnesvangre indflydelse paa undervisningens karakter og resultater, har jeg vanskeligt for at tro; jeg deler i saa henseende ganske de betragtninger, som er fremholdte i udkastet s. 25 og 26 af hr. Horst. Jeg tør ikke dømme om den methode for den fremtidige klassiske undervisning i skolen, som udkastet antyder; men skulde denne med det indskrænkede timetal føre væsentlig ligesaa langt som den nuværende undervisning, saa vilde dette være en slem kritik over denne. En undervisning i klassikerne som den, udkastet giver anvisning paa, kan efter mit skjøn ikke give andet udbytte for eleverne i almindelighed end en fyldigere almindelig grammatisk og sproglig udvikling. Denne vil ganske vist have sit værd saavel i almendannende som praktisk henseende; men den vil være høist ensidig og for dyrt kjøbt med anvendelsen af det store timetal. Jeg tviler ikke om, at den tid, som i udkastet er foreslaaet anvendt paa læsningen af latin og græsk, vil kunne anvendes paa en maade, der er langt mere nyttig og frugtbar baade for almendannelsen og for fagstudierne og det praktiske liv. At den foreslaaede indskrænkede læsning af latin og græsk vil faa nogen betydning for vort høiere aandsliv, som er at tale om, tror jeg ikke. De studenter, som tager examen artium paa den nye latinlinje, vil vist omtrent alle som en lægge de gamle sprog paa hylden, naar de er færdige med examen, hvis deres fagstudier ikke leder dem til at sysselsætte sig med dem. Noget grundlag for en virkelig klassisk almen-

dannelse vil derfor den indskrænkede læsning af latin og græsk kun blive for de vordende klassiske filologer og i nogen grad for theologerne. Det samme gjælder om dens betydning for de senere fagstudier; det vil ogsaa blot blive de klassiske filologer og theologerne, der vil have en nytte af dem, der ækvivalerer den anvendte tid og møie. Juristerne vil fremdeles læse *corpus juris* i oversættelse, og de nogle hundrede eller tusend gloser og videnskabelige termini fra latinen og græsken, som er fornødne for studiet af medicin, botanik, osv., vil studenten lettelig kunne tilegne sig uden at gaa den besværlige omvei at læse latinsk og græsk grammatik og en læsebog med et par lettere prosaiske forfattere. Men at opretholde en klassisk linje i skolen, der væsentlig kun vil faa betydning for et lidet mindretal af de elever, der vil søge den, forekommer mig at være et spild af tid og kræfter. Vil man beholde læsningen af latin og græsk i skolen, saa bør man efter min formening udstyre undervisningen paa en saadan maade, at den kan føre frem til sit maal, og da maa den i det mindste beholde det timetal, som den nu har. Ser man sig ikke istand hertil, bør man heller ganske opgive de gamle sprog i skolen og henvise dem til universitetet og helt ud lægge den høiere almendannelse i skolen an paa et andet grundlag, de moderne dannelses-elementer. Udkastets og minoriteternes plan for læsningen af de gamle sprog er kun det første skridt til at skyde dem ganske ud af skolen. Det vilde efter min formening være bedre at tage skridtet fuldt ud med engang. De praktiske hensyn, som er anførte herimod, har sin store vegt; men den mangel paa et solid fundament for almendannelsen, den halvhed, som vil blive følgen af det halve skridt, vil blive et saa betænkeligt onde, vil gjennem saa lange tider sætte sit præg paa vor skole, at jeg er mest tilbøielig til at sige, at enten maa skridtet tages fuldt ud straks, eller foden maa holdes ganske tilbage.

At sløife læsningen af de gamle sprog i skolen, vilde jeg imidlertid anse for et meget betænkeligt skridt. Klassikerne er endnu hele verden rundt det hovedsagelige grundlag for den høiere almendannelse, og med denne kjendsgjerning for øie er

det en dristig paastand, at de nu skal have udspillet sin rolle i skolen. Kampen om dem inden de store kulturfolk er staaende, og der er ingen tegn til, at deres fald skal være nær. Kampens maal har heller ikke saa meget været at trænge dem ud af skolen som at bryde deres enevælde, at vindicere for de moderne dannelses-elementer deres berettigede plads ved siden af klassikerne. Men under disse omstændigheder at sløife læsningen af de gamle sprog i den norske høiere skole, vilde være at afskjære en af de hovedrødder, som vor høiere almendannelse har fælles med den hele øvrige civiliserede verden, det vilde være at isolere vort folk i aandelig henseende, og det turde medføre en ensidighed og en stagnation og tilbagegang i dannelse, der vilde være saa meget sikrere og saa meget betænkeligere, som vort folk er et lidet folk, der med nødvendighed er henvist til at staa i aandelig rapport til den dannede udenverden. Det tør hænde, at en skoledannelse, der er udelukkende baseret paa de moderne dannelses-faktorer, vil vise sig at være ligesaa frugtbar i enhver henseende, baade for individet og for samfundet, som den klassiske; men jeg tror ikke, at et lidet folk bør vove experimentet med helt at forlade det gamle grundlag og udelukkende bygge paa det nye. Det bør overlades til de større folk, hos hvem betingelserne for et heldigt udfald er tilstede i høiere grad, at gjøre begyndelsen dermed, og saa kan de mindre folk lære af dem og i tilfælde følge i deres fodspor.

Min mening er altsaa, at man indtil videre ikke bør foretage nogen indskrænkning i den klassiske undervisning paa latinlinjen i den høiere almenskole, men snarere styrke end svække den. Der maatte da selvfølgelig ske et betydeligt afslag i de fordringer til levende sprog, mathematik og naturfag, som udkastet opstiller for det nye latingymnasium. Men naar disse den moderne dannelses elementer faar realgymnasiet til sin raadighed, vil en paa disse bygget høiere almendannelse have et felt, hvorpaa den frit kan udfolde sig efter sit eget væsen. Skal den ved siden heraf gribe herskende ind paa det felt, der er anvist den gamle dannelse, saa maa følgen blive en vaklen og en halvhed, der ikke lader nogen af parterne komme til sin ret.

Efter min formening burde altsaa statsskolen opretholde en linje for en virkelig klassisk dannelse. Om ikke statsmyndighederne vil tillade, at noget af offentlige midler ofres i dette øiemed, saa bør de dog gjøre aandsfriheden den indrømmelse, at de tillader den klassiske skole at bestaa ved siden af og med lige rettigheder med den af staten byggede normalskole. Jeg slutter mig her fuldstændig til de betragtninger; som er udtalte af de herrer Bang og Voss i udkastet s. 41 og 42.

Sundt, Corneliussen og Holst erklærer sig i alt væsentligt enige i de betragtninger, bestyreren her har udviklet. De øvrige lærere ved skolen vil, som ovenfor sagt, ikke udtale sig om spørgsmaalet.

ad sp. 10: I det hele taget ja.

ad sp. 11:

Vi tror, at sløjd bør indføres som obligatorisk fag i middelskolen og henholder os til kommissionens motivering. Vi tør ikke udtale nogen formening om sløjdens stilling i gymnasierne.

ad sp. 12 og 13:

Dersom vi har forstaaet udkastet rigtig, vil timerne for gymnastik, sløjd og sang blive fordelte paa følgende maade:

	I	II	III	IV
Gymnastik	3	3	3	4
Sløjd	3	3	3	2
Sang	1	1		
	7	7	6	6

idet dog i III og IV den ene af gymnastik- eller sløjdtimerne anvendes til sang for de disciple, der deltager i sangundervisningen, medens de øvrige disciple har gymnastik eller sløjd. Vi finder denne ordning praktisk. Det er dog et spørgsmaal, om ikke ogsaa i IV de 6 timer bør fordeles med 3 timer paa gymnastik og 3 paa sløjd. Bliver den foreslaaede ordning fastsat, er det efter vor formening selvsagt, at sangtimen i IV tages af de 4 gymnastiktimer.

ad 12 b: Ja.

ad 12 c: Ja.

ad 14 a:

Vi tror, at den samlede ferietid for skoleaaret bør bibeholdes i den udstrækning, som den nu har, og finder ingen udvidelse paakrævet. Fordelingen af ferierne bør i nogen grad være overladt til den enkelte skoles afgjørelse.

Her vil vi tilade os at gjøre opmerksom paa et punkt, som er af ikke liden betydning. Sommerferiernes begyndelse falder sammen med examenernes afslutning og maa derfor indtræde samtidig for alle skoler i det hele land. Men de meteorologiske forholde er høist forskjellige i vort langstrakte land, og den nytte, børn og lærere har af ferierne, er i høi grad afhængige af veiret. Den tid, da ferierne nu tager sin begyndelse, 7de til 10de juli, kan i saa henseende være heldig for skolerne i det nordenfjeldske, hvor sommeren kommer senere. Men paa Østlandet er det saa godt som undtagelsesfri regel, at den største sommervarme og det smukkeste veir falder ind i examenstiden, den sidste halvdel af juni og den første halvdel af juli. I ferierne er det da regnfuldt, tildels ogsaa surt og koldt. Kunde ikke skole-examenerne henlægges til vaaren ligesom i Tyskland; da blev ikke sommerferierne afhængige af examen, og skolerne i de forskjellige landsdele kunde vælge sine ferier paa den tid, som faldt heldigst for dem.

ad 14 b:

Ja, dog bør de skriftlige prøver ved skoleaarets ende bibeholdes.

ad 15:

Vi antager, at et lægekyndigt tilsyn med skolerne vil være nyttigt, og at det bør paabydes ved lov. Men vi finder det ikke nødvendigt, at lægen ansættes og lønnes paa samme maade som skolens lærere eller i det hele sættes i en saa fast stilling til skolen, som kommissionens lægekyndige medlem udtaler sig for.

ad 16—19:

Disse spørgsmaal, som udelukkende vedkommer pigeskolen, anser skoleraadet sig ikke kompetent til at besvare.

Kristiania den 30te januar 1892.

Paa skoleraadets vegne:

J. Jespersen.

Til

Den kongelige norske regjerings kirke- og undervisningsdepartement.

Efter foranstaltning fra kirkedepartementet blev eleverne i skolens 3 øverste klasser 2 gange i løbet af skoleaaret, i december og i mai, i skolehygienisk interesse undersøgte af en læge.

Sundhedstilstanden blandt eleverne var det hele skoleaar gjennemgaaende meget god. Kun 2 elever var angrebet af skarlagensfeber, 1 af difterit. Det maa betegnes som et særdeles held, at der i over 2 aar ikke er indtruffet noget dødsfald blandt den store flok af 500 gutter.

X. Skolens regnskab.

Extrakt af skolens regnskab for 1891.

Indtægt:		Udgift:	
Beholdning fra 1890 (restancer)	kr. 10 479,50	Lønninger	kr. 48 085,30
Skolekontingent	« 43 344,00	Skrivehjælp for bestyreren	« 243,70
Husleie	« 2 499,00	Vedligeholdelse af bygninger m. m.	« 2 720,19
Refusion for gas og brænde	« 188,00	Inventarium og undervisningsmateriel	« 955,14
Tilfældige indtægter	« 13,50	Brænde	« 1 631,40
Tilskud af kommunen	« 12 719,50	Belysning	« 625,77
		Renhold	« 1 115,64
		Brandassurance og vandafgift	« 462,17
		Diverse udgifter	« 2 199,83
		Beholdning (restancer)	« 11 204,36
	Kr. 69 243,50		Kr. 69 243,50